

City Cooperation II. ATHU018 projekt az Interreg V-A Ausztria-Magyarország
Együttműködési Program keretében

II. MUNKARÉSZ: INNOVATÍV TURISZTIKAI TERMÉK TEVÉKENYSÉG
**INNOVATÍV TURISZTIKAI TERMÉK TEVÉKENYSÉG KERETÉBEN KÖZÖS
KONCEPCIÓ KIDOLGOZÁSA**

Készítette:

MEDIUS Első Győri Közvélemény- és Piackutató Bt. és EFFIX-Marketing Kft. konzorcium
2019.

Tartalom

Vezetői összefoglaló	4
Zusammenfassung.....	6
Helyzetelemzés.....	8
Helyi szinten meglévő turisztikai kínálat	8
Vasvár turisztikai kínálata.....	9
Őriszentpéter turisztikai kínálata	14
Körmend turisztikai kínálata.....	25
Szentgotthárd turisztikai kínálata.....	29
Helyi szintű szinergiák	37
Helyi szintű különbségek	41
Turizmus szerepe a régióban.....	43
Turizmus szerepe Vas megyében	43
Turizmus szerepe Hévíz és a Balaton nyugati medencéjében.....	46
Turisztikai kínálat régióban	47
Turisztikai kínálat Vas megyében	47
Turisztikai kínálat Hévíz és a Balaton nyugati medencéjében.....	52
A termékfejlesztéshez kapcsolható turisztikai ágak.....	54
Az egészségturizmus.....	54
A falusi turizmus	56
Az ökoturizmus	57
Az aktív turizmus	58
A bor- és gasztroturizmus.....	59
A kulturális turizmus.....	62
A családbarát turizmus.....	64
Új irány: „Slow mozgalom”.....	64

Közös turisztikai koncepció és termék	67
Összefoglalás	78

Vezetői összefoglaló

Mint minden fejlesztési folyamat, a turisztikai termékeké is a kiindulási állapot vizsgálatával, a változók, lehetőségek számbavételével kezdődik. Esetünkben sincs ez másként. A pályázati kiírásnak megfelelően a fejlesztési koncepció kidolgozása során, amellyel, hogy számba vesszük Körmend, Óriszentpéter, Szentgotthárd és Vasvár helyi különlegességeit, fókuszban tartjuk a „Rába élményt” és a „Családi élményt”. Tesszük ezt úgy, hogy a fenti 4 város kínálati elemeinek összehangolásával, egy a 4 várost tekintve egységes turisztikai termékcsomag jöhessen létre.

A sikeres turisztikai termékfejlesztés alapja, adottságaink ismerete mellett, hogy tudjuk honnan érkeznek a régióba a turisták, ismerni kell demográfiai és személyiségjegyeit, ezen túl pedig a különböző életstílusok pszichológiai alapjait. De nincs olyan termék, amely minden célcsoport számára megfelel, vagy ugyanakkora használati értékkel bír. Mai világunkban a technika és internet adta lehetőségeknek köszönhetően egyre testreszabottabb turisztikai ajánlatokat lehet kialakítani a célcsoport megfelelő ismeretének függvényében, tesztelve az egyes verziókat, valamint azokhoz kapcsolt üzeneteket elsősorban az online térben. Ezen tesztek folyamatos kiértékelésével a termékfejlesztési folyamat során a kínált turisztikai termékek, ajánlatok folyamatosan javíthatók, a minél jobb látogatószám valamint költség érdekében.

Egy termékcsomag sikerét az adottságok megfelelő kiaknázása, a helyes célcsoportfelismerésen túl a megfelelő marketing eszköztár biztosítja.

Miközben néhány éve, még mindenki „like-vadászatot” űzött, manapság már sokkal kifinomultabb eszköz- és célrendszer áll rendelkezésre, ami szükségessé is vált, hiszen rendkívüli mértékben megnőtt a digitális reklámzaj.

Egy terméket annak imázsa, az ahhoz kapcsolódó asszociációk adnak el. Örökérvényű igazság, hogy ha szállást foglal valaki egy wellness hotelben, akkor nem a szobát, hanem a kikapcsolódást, vagy annak ígéretét veszi meg. A 2010-es évek végére az online térben két meghatározó trend bontakozott ki.

Az egyik az influencer marketing, mint meghatározó eszköz a turizmus marketingben. Fontos, hogy tartalmakat generáljanak a látóvalókról, érdekességekről, szolgáltatókról stb. Fel kell állítani egy listát a potenciálisan szóba jöhető influencerekről, és törekedni arra, hogy egy win-win szituáció jöjjön létre, azaz az influencer is eredeti tartalommal tudja fenntartani követői érdeklődését, sőt növelni azok számát, a desztináció pedig ezáltal ismertebbé válik. Bevett gyakorlat az influencerek meghívása a térségbe, és egy csomag összeállítása számukra ingyen, cserébe ők elkészítik és megosztják a tartalmat. Megfelelő influencer a megfelelő termékhez, az imázsépítés része.

A másik trend pedig az okos, hordozható eszközök, mint használati felület térnyerése. A termékfejlesztés során arra is tekintettel kell lenni, hogy a termékcsomag ezen eszközökről is elérhető, sőt ezen eszközökhöz akár kapcsolódó legyen.

Az utóbbi azért is érdekes pont, mert egy új termék létrehozásával megalapozzuk egy következő innovatív termék fejlesztését. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson, és a termékéletről egymásba fonódó láncszemekként kövessék egymást, fenntartva a folyamatos vásárlói érdeklődést, kell egy rendszer, amelyben gyűjtjük a látogatók adatait, jellemzőit, melyek elemzésével tovább tökéletesíthetjük termékünket, és új termékötletek fogalmazódhatnak meg.

Egy innovatív turisztikai termék nem nélkülözheti azokat a megoldásokat, amik a desztinációfejlesztés és további turisztikai termékek fejlesztésének alapjául szolgálhatnak. A hosszú távú fenntarthatóság mindenképpen ezt kívánja.

Ezen fő vezérlőelvek mentén vittük végig a termékfejlesztési folyamatot, melynek végén megfogalmazott javaslatunkkal zárul jelen dokumentum.

Zusammenfassung

Die Entwicklung von touristischen Produkten beginnt wie alle andere Entwicklungsprozesse mit einer Prüfung des Ausgangszustandes und mit der Berücksichtigung von Variablen und Chancen. Dies ist in unserem Fall nicht anders. Neben der Betrachtung der lokalen Spezialitäten von Körmend, Óriszentpéter, Szentgotthárd und Vasvár konzentrieren wir uns gemäß der Aufforderung der Bewerbung auf die "Rába-Erfahrung" und die "Familienerfahrung". Wir tun dies so, dass durch die Koordination der Angebotelemente der vier oben genannten Städte ein einziges Paket von touristischen Produkten für die vier Städte erstellt wird.

Die Basis für eine erfolgreiche touristische Produktentwicklung ist, nicht nur unsere Fähigkeiten zu kennen, sondern auch zu wissen, woher die Touristen in die Region kommen. Außerdem müssen wir uns im Klaren über ihre demografischen und persönlichen Merkmale sowie die psychologischen Grundlagen der verschiedenen Lebensstile sein. Es gibt jedoch kein Produkt, das für alle Zielgruppen geeignet ist oder den gleichen Gebrauchswert hat. In der heutigen Welt können dank der Möglichkeiten der Technologie und des Internets je nach Kenntnis der Zielgruppe maßgeschneiderte Tourismusangebote erstellt werden, um einzelne Versionen und dazu gehörende Nachrichten vor allem im Online-Bereich zu testen. Durch die kontinuierliche Auswertung dieser Tests können die angebotenen touristischen Produkte während des Produktentwicklungsprozesses ständig verbessert werden, damit die Besucherzahl erhöht und die Ausgaben reduziert werden können.

Der Erfolg eines Produktpakets wird durch die ordnungsgemäße Nutzung der Funktionen sowie durch die entsprechende Ausrichtung der Zielgruppe mit den richtigen Marketing-instrumenten sichergestellt.

Vor ein paar Jahren waren alle auf "LIKE-Jagd, heutzutage gibt es eine vielmehr ausgefeiltere Reihe von Werkzeugen und Zielen, die notwendig wurden, da der Lärm der digitalen Werbung enorm zugenommen hat.

Ein Produkt wird durch sein Image und die damit verbundenen Assoziationen verkauft. Es ist eine ewige Wahrheit, dass man bei der Buchung eines Wellnesshotels nicht das Zimmer kauft, sondern die Erholung oder das Versprechen dafür. Bis Ende 2010 haben sich im Online-Bereich zwei große Trends herauskristallisiert.

Eines ist Influencer Marketing als entscheidendes Instrument im Tourismusmarketing. Es ist wichtig, Inhalte über Attraktionen, Sehenswürdigkeiten, Dienstleistern usw. zu generieren. Es sollte eine Liste potenziell einflussreicher Influencer erstellt werden und man soll das Ganze so gestalten, damit davon eine Win-Win-Situation geschaffen werden kann. Dies bedeutet, dass einerseits der Influencer die

Anzahl der Follower mit Originalinhalten aufrechterhalten und erhöhen kann, und andererseits wird die jeweilige Destination bekannter. Es ist gängige Praxis, Influencer in die Region einzuladen und für sie kostenlos ein Paket zusammenzustellen, damit sie Inhalte erstellen und teilen können. Der richtige Influencer für das richtige Produkt ist Teil der Imagebildung.

Der andere Trend ist die Verbreitung intelligenter, tragbarer Geräte als Benutzeroberfläche. Während der Produktentwicklung muss auch berücksichtigt werden, dass das Produktpaket von diesen Geräten zugänglich und sogar mit diesen verbunden ist.

Letzteres ist auch deshalb interessant, weil wir mit der Schaffung eines neuen Produktes den Grundstein für die Entwicklung des nächsten innovativen Produktes legen. Dazu, dass dies sich verwirklicht werden kann, die Produktlebenszyklen als verflochtene Verbindungen aufeinander folgen können und gleichzeitig das Kundeninteresse gewahrt bleibt, benötigen wir ein System zur Erfassung von Besucherdaten, die weiteranalysiert werden können, um neue Produktideen formulieren zu können.

Ein innovativ touristisches Produkt kann nicht solche Lösungen vermissen, die als Grundlage für die Entwicklung von Reisezielen und zusätzlicher touristischen Produkten dienen können. Dies erfordert jedenfalls langfristige Nachhaltigkeit.

Wir haben diese Leitprinzipien während des gesamten Produktentwicklungsprozesses befolgt, der dieses Dokument mit unserem Vorschlag abschließt.

Helyzetelemzés

A helyzetelemzés során több dimenzióból kell megvizsgálnunk a jelenlegi kiindulási állapotot:

- helyi szinten a meglévő turisztikai kínálatot;
- helyi szinten a szinergiákat a 4 város tekintetében;
- helyi szinten a különbözőségeket a 4 város tekintetében;
- a turizmus szerepét az egyes települések életében;
- a turizmus szerepét a régióban;
- a turisztikai kínálatot a régióban;
- a szóba jöhető turisztikai ágak a 4 város vonatkozásában;
- nemzetgazdasági turisztikai elképzelésekhez való illeszkedés lehetőségét;
- küldőrégiók és jellemzőik;
- potenciálisan szóba jöhető célcsoportok

Helyi szinten meglévő turisztikai kínálat

Hasonlóan a települési marketingtervekhez, úgy a négy város összekapcsoló, kifejezetten turisztikai irányultságú közös koncepciók kidolgozásához is elengedhetetlen, hogy az előzetes kutatások adatait összegezzük, és a rendelkezésre álló adatok alapján egy tiszta kiindulási képet alkossunk.

Ha csak a térképre tekintünk, már akkor nyilvánvalóvá válik, hogy az Őrség, és annak fővárosa, Óriszentpéter a pályázati kiírásban szereplő „Rába élmény” irányvonalhoz nehezen kapcsolható. Szentgotthárd és Körmend esetében pedig két viszonylag hasonló adottságokkal rendelkező, egymással versengő települést kell közös mederbe terelni. Vasvár esetében pedig a legkevésbé meghatározó turisztikailag, a Rába is inkább tájformáló, mint valós turisztikailag bekapcsolható elem jelenik meg.

A későbbi fejezetekben tárgyalt egyezőségek és különbségek alapján, valamint a környező régió adottságainak figyelembevételével mégis sikerült egy egyedi, a pályázati kiírásnak is megfelelő, előremutató és egységes, közös koncepciót kialakítanunk. Hogy miként jutottunk a végső megállapításokra, következtetésekre, annak magyarázataként szolgálnak a városonként rövid áttekintések éppúgy, mint a térség meghatározó desztinációinak elemzése is.

Ezek bemutatása képezi tárgyát a következő pontoknak.

Vasvár turisztikai kínálata

Ahogy azt bevezetőnkben is említettük, Vasvár esetében a turisztika marginális kérdés, az éves vendégéjszakák száma: 3.139 éj. A település jelenlegi idegenforgalmi kínálata több szolgáltatási szegmens tekintetében is hiányosnak mondható, noha a város alpinfrastruktúrájának megfelelő, közműves ivóvíz, villamosenergia ellátottsága megoldott, a hulladékgazdálkodás megfelelő módon üzemel. Közlekedési szempontból a település jól elérhető.

A városban a másodlagos szolgáltatások köre kielégítő, a városban fellelhető több élelmiszerlánc boltja, ajándékbolt, helyi piac, pénzváltó, gyógyszertár, virágbolt, ajándéküzlet, papírbolt, különböző szépségipari szolgáltatások és biobolt is. Vasváron van még benzinkút, autómosó, tenispálya és bank is.

Javítandó ugyanakkor az internethez való hozzáférés, az online jelenlét, és a már említett turisztikai alpinfrastruktúra. Ide sorolunk minden olyan létesítményt, szolgáltatást, ami a „helyi vonzerők” piacra jutását segíti, és a turisztikai termék értékesítését szolgálja.

A vendégéjszakák számából is kiolvasható, hogy szálláshelyek tekintetében döntően a kisebb vendégházak jellemzőek szemben a kereskedelmi szálláshelyekkel. Nagyobb tömeg elszállásolására is csupán néhány közösségi szálláshely, ifjúsági- és turistaszálló áll rendelkezésre.

Beszédes, hogy a Vasváron üzemelő két panzió 2018-ban befejezte működését, melynek következtében a város nagy befogadóképességű kereskedelmi szálláshely nélkül maradt. A településen 22 bejelentett vendéglátóhely (KSH 2017) mellett egy 85 ágyszámmal bíró kemping működik még, ahol 85 db az elérhető ágyszám. Ezek a tények mindenképpen figyelembeveendő a négy települést érintő közös koncepció megalkotásakor. Vasvár szállások tekintetében korlátozott kapacitásokkal rendelkeznek, és azok is jobbára a kiránduló csoportok, a bakancsos- és aktív turisták igényeihez igazodnak.

A település szélén, vagy ha úgy tetszik a főút felőli bejáratánál működik egy étterem, a Főtéren egy pizzéria, és néhány kisebb vendéglátóipari egység található még Vasváron. Turisztikai szempontból ide kíváncsodik még a Termálfürdő (Szentkút fürdő), és a Múzeum, valamint néhány rendezvény.

A városnak ahhoz, hogy érdemi turisztikai ajánlattal megjelenhessen a piacon, ki kell terjesztenie desztinációs határait legalább az első körös településekre. Itt már olyan érdekességekkel bővül az idegenforgalmi kosár, mint horgászati lehetőségek, történelmi tájpark, erdei iskola helyszínek, történelmi pincesor stb. Ezek jól illeszthetők a települési értéktárban is fellelhető, a város

rendelkezésre álló adottságaihoz, passzív turisztikai lehetőségeihez, melyekkel bekapcsolható Vasvár a megye, a régió turisztikai vérkeringésébe.

Vasvár, de még inkább a teljes Vasi Hegyhát tekintetében a legfontosabb vonzerők a **történelmi múlt**, erős **vallási és kulturális** vonulattal, az érintetlen **természeti környezet és tájkép**, valamint a termálvíz. Ezekhez kapcsolódik a város idegenforgalmában meghatározó két turisztikai ág is. A természeti értékekre és a tájképre alapozó bakancsos turizmus, és a történelmi múltból merítő vallási-kulturális turizmus. És ezzel szintén egy kardinális ponthoz érkeztünk, keresve azon kapcsolódási pontokat, amikkel Vasvár a négy város közös turisztikai kínálatában megjelenhet.

Vallási, illetve kulturális turisztikai szempontból a város olyan emblematikus örökségi elemekre építhet, mint a Domonkos rend egyedülálló épített és történelmi emlékei, a város középkori múltját interaktívan bemutató Múzeum, mely egyébként szintén a Domonkos épületegyüttesben kapott helyett. Sort folytathatjuk a Vasvári Sánccal, illetve a Vaskapuval, a csodás gyógyulások forrásával, a Szentkúttal, néhány emblematikus személyt is megelevenítő, létrehozó legendával és végül a vasvári béke helyszínén emelt Béke-házzal.

A **tájképi és természeti értékekkel** elősorban a falusi, aktív és azon belül is a bakancsos kerékpáros turistákat lehet sikerrel megszólítani. Az ilyen jellegű turizmust illetően a Vasvár környéki erdők, szőlőshegyek és alacsony rendű, kis forgalmú autópályák jó lehetőséget kínálnak, mind gyalogos és kerékpáros túrákra. A nagyfokú erdősültségen túl, az aprófalvas és szórt településszerkezet, a dimbesdombos táj, és a jelentős természetvédelmi értékkel rendelkező Rába és Csörnóc folyóvizek által közrefogott völgy adja meg a térség egyedi arculatát. Ezekhez az adottságokhoz igazodva, már évtizedek óta jelentős túraútvonalak és teljesítménytúrák is átvezetnek a területen.

Amiről még nem szóltunk, és jó példája a kulturális és természeti örökség összekapcsolásának az egy igazán egyedi turisztikai attrakció, egy 19 településen átívelő Kneipp ösvény, melynek Vasváron két állomása is van, egy Kneipp taposó, és egy Inhalátor ház, ami további unikalitást visz a nem mindennapi túra élményeibe.

Szintén a városba benyúló zöld felületek között kanyargó egyik túraútvonal a szakrális szempontból is fontos Szentkúthoz vezet. Ezen kívül a településen áthalad a Mária-út is.

Vasvár fő vonzerői a települési értéktárban is megtalálhatóak, melyekből az általunk fontosnak tartottakat felsorolás szerűen mutatjuk be a következőkben:

a) Agrár- és élelmiszergazdaság:

- szőlőhegyek, borkultúra;
- ártéri és dombháti legelők;

- méhészkedés és feldolgozás;
- gyümölcsstermesztés – lekvár- és pálinkafőzés

b) Egészség és életmód:

- Kneipp objektumok;
- Szentkút fürdő

c) Épített környezet:

- Szentkúti kápolna - lourdesi barlang – forráskútház;
- Vasvári Sánc - Vaskapu és Vaskapu parkerdő (tanösvény), Katonák útja;
- Békeház;
- Domonkos kolostor;
- Temetői templom

d) Ipari és műszaki megoldások:

- téglagyártás emlékei

e) Kulturális örökség:

- egykori vaskohászat régészeti területe;
- legendák (Szentkút, Kígyókirály);
- zarándokutak a Hegyháton át - "Mária Út"

g) Természeti környezet:

- Rába-Csörnóc tájvédelmi körzet;
- erdőterületek;
- tőzegmohalápok;
- kisebb tavak;
- Temetődomb: kilátás az Alpokaljára (Kőszegi hegység - Vashegy - Wechsel hegység: Rábavölgye)
- Csörnóc patak;
- Csónakázó tó;
- Szentkúti ősbükkös;
- országos túraútvonalak, és teljesítménytúra szakaszok

h) Rendezvények:

- Vasvári Rétes Fesztivál;
- Bárány Fesztivál;
- Nemzetközi Színhátszó Fesztivál;
- zárandoklati programok;
- Békenap;
- Hegyháti tájoló;

Vasvár környéki településeken turisztikailag akár már most is jelentős vonzeróval bír, illetve a turisztikai kínálatba nagyobb hangsúllyal beemelhető elemeket találunk, úgy mint:

Jeli Arborétum;

Oszkói pincesor;

Dominikáner sütemény;

Csodaszarvas tájpark;

Mindszenty Emlékház;

Döröskei horgásztó, vársánc, szőlőhegy;

Gersekaráti horgásztó;

Püspökmolnáriban a Farkincás horgásztó (Albinó amur);

Szajki tavak

Az említett attrakciók részletes bemutatása nem képezi jelen dokumentum részét, a közös stratégiai irány kialakításához természetesen részletes háttérkutatásokat végeztünk ezek kapcsán, és ennek megfelelően kerestük helyét Vasvárnak a közös koncepción belül. További adalék, hogy a helyben megkérdezettek miként vélekednek településükről. Ez utóbbi azért is fontos, mivel a sikeres turisztikai működés egyik alappillére, a helyi lakosság bevonásának elérése és ennek fenntartása. Ha sikerül olyan turisztikai irányt megragadni, amivel a lakosság nagyobbik része képes azonosulni, vagy akár tenni is érte, azaz az általuk erősségekné vélt tényezőkre építve, és a lehetőségek kiaknázására fókuszálva, az idegenforgalmi piacra lépni, figyelembe véve a szerintük elkerülendő veszélyeket, és megoldási javaslatokat tenni a gyengeségek leküzdésére, vagy éppen átfordítására, akkor valóban jó alapot teremtünk a térség turisztikai felemelkedéséhez.

Vasvár esetében ezek a tényezők a következők:

Erősségek:

- történelmi múlt - hagyományőrzés;
- kisvárosi lét;
- természeti környezet;
- termálvíz;
- határ közelsége;
- jó közlekedési lehetőségek;
- Szentkút és Szentkút színpad;
- Rétes Fesztivál;
- Európa legrégebbi Domonkos Kolostora;
- Vasvári béke helyszíne;
- Vasvári sánc;
- Csodaszarvas park;
- Oszkói szőlőspincék;
- Rába, mint egyetlen vadvízi folyó

Gyengeségek:

- szálláskapacitás és szálláshely minősége;
- nem elégséges éttermi kínálat;
- kisváros;
- minimális szórakozási lehetőség – kevés és időszakos rendezvény, folyamatos szórakozást biztosító hely nincsen, a patinás kocsmák is megszűntek;
- közlekedés - a belváros túlterhelt;
- turisztikai marketing hiánya;
- meglévő értékek védelmére

Lehetőségek:

- különleges a településszerkezet;
- jó fekvés;
- jó tájképi adottságok;
- országosan és megyei szinten is fellendülő turizmus

Veszélyek:

- nincsenek turisztikai fejlesztések;
- nagy verseny turisztikai szempontból;
- Szentkúton erdőirtás;
- szálláshely és éttermi kínálat szűk;
- nincs beruházási kedv;
- nagyüzemi gazdálkodás ellehetetleníti a hagyományos életmódra, gazdálkodásra épülő turizmust
- a nagyüzemi mezőgazdaság veszélyt jelent a biciklis turizmusra a felelőtlenül közlekedő munkagépek miatt;
- pusztul a táj

Az eddig megvalósult turisztikai fejlesztések során olyan további potenciált magukban hordozó turisztikai vonzerők alapjai kerültek lefektetésre, mint a Kneipp túra útvonal, illetve a Szentkút környékét érintő beruházások.

Összességében elmondható, hogy a város általánosságban véve arculatilag és turisztikailag is szinte láthatatlan. Az egységes vizuális kommunikációs elemek, turisztikai arculat, város hivatalos turisztikai portáljának, facebook oldalának, turisztikai blogjának, információs pontjainak létrehozása azonban már viszonylag rövid időhorizonton is pozitív irányú változást eredményezhet.

Őriszentpéter turisztikai kínálata

Őriszentpéter, mely az Őrség fővárosaként pozicionálja magát, nem is tudja elvonatkoztatni turisztikai kínálatát ezen önazonosítás után, magától az Őrségtől.

Miközben az Őrség felkapott kirándulóhely, és szép számban érkeznek turisták az ország minden részéből, addig a szállóvendégek tekintetében még bőven van tér az előrelépésnek, különösen Őriszentpéteren, ahol a kiadható szobák száma 2018-ban 39 szoba, a férőhelyek száma 157 volt (www.ksh.hu). A vendégek száma 1.054 fő, a vendégéjszakák száma 2.234 db volt 2018-ban a városban, az átlagos tartózkodási idő így 2,1 éjszaka, ami lényegében stagnálást mutat az elmúlt három évben.

A városban a kereskedelmi szálláshelyek szolgáltatásait inkább a belföldi turisták veszik igénybe, a külföldi turisták száma hullámzó és, épphogy csak meghaladja a belföldi turisták 1%-át.

A szálláshelyszolgáltatás és vendéglátás ágazatban Óriszentpéteren 2014 után kezdett el rohamosan növekedni a vállalkozások száma. A városban 48 falusi szálláshely működött, összesen 319 ágygal, 365 férőhellyel (Önkormányzat, 2019).

A város honlapján a turizmus menüpont alatt minden hivatalos szállásadónak, étteremnek ingyenesen egy korlátozott méretű elérhetősége (1 fotó és rövid ismertető) megtalálható.

A cukrászdák esetén az újabb keletű Ómama cukrászda jelenleg nem található meg, és az egyéb turisztikai szolgáltatók és szolgáltatások nem elérhetők (pl. lovaglási lehetőség, tenisz). A honlapnak a „szaknévsor” menüje sem tartalmaz ilyen szolgáltatókra vonatkozó információt. Pedig ahhoz, hogy a vendégek, az érdeklődők kedvet kapjanak, vagy több időt töltsenek el a városban, a térségben, ez kell, hogy legyen az elsődleges információforrás számukra. Be kell számukra mutatni az elérhető szolgáltatásokat éppúgy, mint a település, a régió látnivalóit.

Ahogy az ebben a fejezetben részletesebben is kifejtésre kerül, az Őrség fő erősségeihez tartoznak természeti értékei, kézművessége és jellegzetes településképe. E hármas egység már előrevetíti, hogy a falusi turizmus az az idegenforgalmi ág, amelyben erősségeket tud felvonultatni, maga a térség és Óriszentpéter is, bár ez utóbbi nyilván korlátozottabb mértékben, mint maga a teljes desztináció.

Éppen ezért egyfajta kiindulópontként célszerű tekinteni a városra, ahol mintegy ízelítő jelleggel néhány tipizált őrségi vonzerő felvillantásra, bemutatásra kerül, sőt, olykor-olykor egy nagyobb rendezvény, mintegy kvintesszenciájaként az egész térségnek, bemutatja azt a vendégek számára.

Ahogy Vasvár esetében az egyedi túraútvonalak, és a rejtett értékek felfedezése kívánja az ide látogatók idejét, az Őrségben sokkal inkább a rengeteg programlehetőség, látnivaló és a kézműves, valamint egyéb foglalkozások végiglátogatása, átélése veszi igénybe a turisták idejét. Itt időt kell adni a térségnek, hogy megmutassa szépségét, és időt kell adni az embernek, hogy átélhesse az élményeket, amikkel itt feltölthetkezhet.

Az Őrségi táj rendelkezik az egyik legnagyobb erdőszültségi mutatóval Magyarországon, emellett számos, nagy kiterjedésű oltalom alatt álló terület is biztosítja a természeti értékek érintetlenségét. A legnagyobb és legnevesebb az Őrségi Nemzeti Park, amely magában foglalja az Őrséget, a Vendvidéket és a Rába-folyó szabályozatlan völgyét. Összesen 44 000 hektáron 44 település képezi részét. E védett területek között, több a térségre jellemző erdőtársulás található, de nevezetesen a tőzegmohás lápok, láprétek, a ritka fajokat rejtő kaszáló rétek. A sárgaliliom több ezres állományát széles patak völgyekben többfelé láthatja az ide érkező turista. Talán elsőre hihetetlenül hangzik, de itt vadon élő orchidea félék is megtalálhatók. Ugyan nem túl nagy fajszámban fordulnak elő, viszont egyes fajok helyenként óriási

példányszámot érnek el. A növények mellett a terület lepkefaunája is igen gazdag, közel 1500 lepkefaj jelenlétét mutatták ki.

Számos nagyon ritka, védelmet érdemlő gombafaj található itt, melyek közül jónéhány csak az Őrségből ismert. Az egyik ilyen a tavaszi csigagomba. Egyedül az Őrségben terem a feketedő rókgomba, és a szintén ritka kéktönkű rókgomba. Az erdei gombák között még meg kell említeni a cserepes gerebent. Az Őrségre jellemző, de nem ritka erdei gombafajok az ízletes vargánya, a sárga rókgomba, a sárga gerebengomba, a tehéntinóru, a tarka tinóru és a citromlemezű galambgomba.

A Nemzeti Park Igazgatóságának épületében Látogatóközpont is várja a vendégeket, ahol helyett kapott a természeti értékeket bemutató kiállítás, mely felnagyított makettek segítségével szemlélteti az élőlények és a környezet kapcsolatrendszerét a lakókörnyezet, az erdők, a gyepek és a vizes előhelyek értékeit.

Az épület földszintjén található a nemzeti park ajándékboltja, a Tourinform Iroda.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságához tartozik a térségben még a Csörgőalma Gyümölcsöskert (Őriszentpéter), a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont (Őriszentpéter), a Lápok háza (Szőce), az Ökoturisztikai Információs Centrum (Apátistvánfalva) és az Őrségi Népi Műemlékegyüttes (Szalafő Pityerszer).

Ezekből is látható, hogy a védett természeti értékek mellett, nagy hangsúly helyeződik az épített, néprajzi és kultúrtörténeti emlékek bemutatására.

A táji adottságokon túl erős identifikációval bír a kézművesség az Őrségben. Ezek közül is kiemelkedik a fazekasság, melynek az agyagos talaj kiváló alapanyagot biztosít. A mesterek nem csak árulják portékáikat, hanem lehetőséget is biztosítanak a vendégeknek, hogy kipróbálják a korongozást. Az itt készült eszközök közül, az egyik legegységesebb és legnépszerűbb a bugyoga, vagy csöcsöskorsó, melynek fülén lyuk van, ezen keresztül lehetett belőle inni.

Hiba lenne azonban csak a fazekasságot kiemelni a népi mesterségek közül, az Őrségben olyan régi szakmákkal is találkozhatunk még, mint a kópickótó, zsombor, véka, illetve szakajtó készítő. Rozsszalmából különböző formájú és méretű kopicokat készítettek, melyben a szemes termények egy részét tárolták, például a hajdinát, a babot, az aszalt gyümölcsöt. Szalafőn mai napig is van kópickótó. A jelentős erdősültség gazdag faalapanyagkínálatot biztosít az évszázados asztalos, faragó és faépítészeti hagyományokhoz, melyek közül szélesebb körben az épített tárgyi emlékek ismertebbek. Népi mesterségek között kell megemlíteni a tökmagolajütést is. Szalafőn, a Batha és a Jakosa portákon a látogatók megismerhetik a híres őrségi tökmagolajütést, és betekintést nyerhetnek a készítés

folyamatába is. A tökmag a remek példája annak, hogy az Őrségben szunnyadó, kevésbé, vagy csak kiaknázott lehetőségeit miként lehet teljesebbé tenni, és új idegenforgalmi kínálatot kialakítani ezekre építve. A tökmagolajat hagyma, krumpli, saláták ízesítésére is használják. A legértékesebbek a hidegen sajtolt olajok, mert ezek megőrzik az illat- és ízanyagokat, vitaminokat, értékes esszenciális telítetlen zsírsavakat. Napjainkban, az egészséges életmód térhódításával, újra a figyelem középpontjába került a tökmagolaj.

A tökmag és a belőle készült olaj, valamint a tök növény, hangsúlyosan beemelésre került a régió gasztronómiájába is, olyan egyedi sajátosságok közé, mint a „gánica” (hajdina-, köles-, kukorica-, bab és krumpli-gánica), melynek egy fajtája a krumpli-dödölle, vagy az őrségi parasztrétesek, amelyek közül a legismertebb a tökös-mákos rétes. Ezen kívül a különböző málék, az őrségi kerek perec, az őrségi langalló, az őrségi árpagyöngyös gombaleves, a hajdinás vargányaleves, a vasi paprikás pecsenye, íz gibanica emelhetők ki. A gasztronómiai kínálatot színesítik még a sajt készítő, Magyarszombatfán a Kecsesajt Manufaktúrában a látogatók megkóstolhatják, megvásárolhatják a különböző ízesítésű kecskesajtokat, valamint betekintést nyerhetnek a készítési folyamatba is.

Az erdők mellett a gyümölcsösök is meghatározó látványi elemei e tájnak, a gyümölcsökből lekvárt, befőttet, gyümölcslevet, aszalványt, ecetet, pálinkát készítenek.

A méhészkedésnek pedig az érintetlen Őrségi rétek biztosítanak jó terepet. A mézet édesítőnek, gyógy célokra és pálinkába használják. Az őrségi mézes pálinkát szilva vagy körte pálinka és méz megfelelő arányú elegyítésével készítik.

A gasztronómiai különlegességek megtalálhatók az Őrszentpéteri Termelői Piacon, valamint a kulturális rendezvényeken is, ahol a népi mesterségek megismerésére is jó alkalom kínálkozik az ide érkező turistáknak, a legfőbb ilyen események:

- **Őrségi Vásár, Őrszentpéter:** A vásárt minden évben, Péter-Pálra eső hétvége idején rendezik meg, a népi iparművészek kirakodó vásaraként népi termékekkel, programokkal várják az érdeklődőket. Az őrségi kézműves hagyományok bemutatása kulturális programokkal tarkítva. A mesterségek művelői a „Vásár-utcában” mutathatják be portékáikat, kínálatukat. A szórakozásról folklór programok és esti utcabál gondoskodik. A vásárt országos „nagyvásárok” között tartják számon, minden évben több tízezer ember keresi fel és ismeri meg az Őrséget.
- **Őrségi Tökfesztivál, Őrszentpéter, Szalafő, Magyarszombatfa, Nagyrákos:** Ma már a régió kiemelt turisztikai rendezvényeinek egyike, melynek sikerét a hagyományos értékekhez való ragaszkodás, a népi kézművesség és tájjellegű gasztronómia értékeinek megőrzése biztosítja. Tökös ételek, tökfáragó verseny, tökkirály-választás, humoros vetélkedők, népzene, kulturális programok.

- **Virágzás Napjai - Pünkösdi együttlét, Óriszentpéter:** A Virágzás Napjai az Órség történelmének első művészeti fesztiválja. Előzmények nélkül jött létre 1994-ben. A négy napos eseményre minden évben Pünkösdkor került sor. 25 éves fennállása során hangsúlyossá vált benne a klasszikus és kortárs kamarazene jelenléte.
- **Hétretság – A szerek és portálok köztiválja, Óriszentpéter:** Órség kulturális és néprajzi hagyományaira építve 2002-től minden évben megrendezik. A tíz napon át zajló fesztivál célja, hogy bemutassa a művészek által képviselt kultúrát és a hagyományos órségi értékeket. Létrehozták a „Nyitott Porták” hálózatot, amelyhez a térség valamilyen helyi értékkel, érdekességgel bíró magánháza, műhelye, tanyája csatlakozhat. Nagyon erős közösségépítő hatása van, betekintést nyerhetünk a helyiek életébe és egy jóízű beszélgetés mellett kóstolhatjuk meg háztáji ételeiket, portékáikat. Alkotó táborok, képzési programok, irodalmi és színházi előadások sora várja az érdeklődőket.
- **II. Órségi Kerékpáros és terepfutó fesztivál, Óriszentpéter**
- **III. Órségi Félmaraton, Óriszentpéter**
- **Órségi Lepkealand, Óriszentpéter, Szalafő:** A program keretén belül az érdeklődőket éjszakai lepke megfigyelés, lepkefotózás, vezetett lepketúrák, játékos vetélkedők, lepkevadászat várja.
- **Rönkhúzás:** a farsang jellegzetes helyi rendezvénye, lényegében bolondesküvő. Hagyományosan csak akkor szabadott tartani egy faluban, ha abban az évben nem volt igazi esküvő.

Az Órség harmadik meghatározó identitás eleme, a tájra jellemző építészeti stílus és településkép. Óriszentpéteren ugyan fellelhető néhány régebbi faház is, de a legrégebbi épület a Templomszeren álló egyhajós Szent Péter Római Katolikus templom, mely 1230 körül épült román stílusban.

Érdekesség még a városban található középkori téглаégető maradványa, melyben egykor a római katolikus templom erődde történő átalakításához felhasznált téglákat itt égették ki. A templomdomb alatt álló téглаégetőt évtizedekkel ezelőtt eredeti formájában helyreállították, ám jelenleg elhanyagolt állapotú.

A késői barokk stílusú református templom Óriszentpéter központi helyén található, kiváló akusztikájának köszönhetően komolyzenei koncerteknek is helyt ad.

A templomok melletti temetőben a szintén az Órségre jellemző egyszerű, általában tölgyfából, ritkán bükkből, szegények esetében helyenként fenyőből készült, 100-160 centiméter magas fejfákkal találkozhatunk, melyet **sőkfának** hívnak, és egykor református halottaknak állítottak.

Az egykori Novák-féle gőzmalom és a volt Tsz major egyes épületeinek felújításával jött létre, az **Órségi Teleház**. Ez az épületkomplexum képzőművészeti kiállításoknak, szakkiállításoknak, vásároknak ad

otthont, a hajdani bikaistállóból és pajtából kialakított Pajtaszínház alkalmi színházteremként funkcionál, ahol színházi, irodalmi és zenei események is megrendezésre kerülnek. A Játékszín (az egykori műtrágyatároló) egy szabadtéri színpad, mely ideális koncerteknek, tánc háznak, mozielőadásoknak is.

Látható, hogy több érdekesség is fellelhető a településen, de Óriszentpéter turisztikai adottságai nyilván nem képesek versenyre kelni a teljes térség gazdag idegenforgalmi kínálatával. De, ahogy azt már többször is kihangsúlyoztuk, azzal, hogy az Őrség fővárosaként azonosítják, a város imázsa összemosódik a régióval kapcsolatos asszociációkkal.

Az eddig sorra vett látnivalók és programlehetőségek fókuszában mindezek mellett, mégis csak Óriszentpéter áll. A nagyobb rendezvények megvalósulási helyszíne szinte kivétel nélkül e település. De ahhoz, hogy hosszabb itt tartózkodást és nagyobb vendégszámot érjenek el a helyi szolgáltatók, még további fejlesztések és marketingaktivitások szükségesek.

Ahogy Vasvár esetében, úgy Óriszentpéternél is még inkább szükségét érezzük annak, hogy röviden összefoglalva felvillantsuk nem csak a város, hanem a környező települések idegenforgalmi potenciálját is.

Turisztikai vonzerőleltár

Bajánsenye	Robinson horgásztó Bajánsenyei-tó Kis-hegy - Kopjafa Református templom Katolikus imaház Haranglábak Helytörténeti gyűjtemény
Felsőmarác	Himfai parkerdő Himfai-tó Váracska romjai Szent Erzsébet Katolikus Templom
Felsőjánosfa	Harangláb Falusi udvar korabeli gazdasági eszközökkel Újszülöttek parkja Patakparti pihenő

Hegyhátszentjakab	Vadása-tó (horgász és fürdőtó) Kőművesfalu Szent Jakab Római Katolikus templom
Hegyhátszentmárton	Melegvizes kút Várdomb Szent Márton templom Antall-liget Lugos-patak Lugosi-rét
Ispánk	Harangláb Kódisállásos régi házak Helytörténeti Múzeum
Ivánc	Sigray Kastély és Emlékpark Helytörténeti gyűjtemény
Kercaszomor	Fürge Cselle Tanösvény Kis-hegy Nagy levelű hársfa Öreg-hegyen évszázados házi berkenyefa Szomoróci tanösvény Páduai Szent Antal Katolikus templom Református templom Szomoróci harangláb Sökfás Temető Pongrácz Sándor mezőgazdasági gépek, eszközök gyűjteménye Haricsai forrás és erdei pihenőhely
Kerkafalva	Református Templom
Kerkáskápolna	Balek Tamás magángyűjteménye Harangláb a református imaháznál Kápolna
Kétvölgy	Népi műemlékház

Kisrákos	Református templom és a hősi emlékmű Sütő Gábor - Saját építésű modell kisvasút Kályhakiállítás
Kondorfa	Lugos-patak Halomsírok Szent Lukács katolikus templom
Magyarföld	Fatemplom
Magyarszombatfa	Fazekasház Gödörházi műemlék harangláb Órségi vadászati kiállítás
Nagyrákos	Tájház és kovácműhely Református templom Szent Károly katolikus templom Völgyhíd
Órimagyarósd	Zobogó-patak Evangélikus templom Várdomb Lövészárok, tankcsapda
Pankasz	Harangláb Helytörténeti gyűjtemény Kovácműhely
Szalafő	Fekete-tó Óserdő Szala menti tanösvény Körtike tanösvény Öreg tölgyfa a Gatter Fogadó udvarán Felsőszéri tanösvény Pityerszeri népi műemlékegyüttes Jégverem Halomsírok
Szaknyér	Forrás Hagyományos háztípusok

	Harangláb
Szatta	Helytörténeti gyűjtemény Eszterházy-kő Hársfa és kopjafa
Szőce	Források Tőzegmohás láprét Kovácsműhely Szent András római katolikus templom
Velemér	Sárgaliliom tanösvény Szenháromság római katolikus templom Református templom Sindümúzeum
Viszák	Szeszfőzde Templom Tündérbert

Forrás: www.orsegivendegvarok.hu

Miközben az Órség kínálata rendkívül sokrétű, az összehasonlíthatóság érdekében célszerű az egyes turisztikai ágak szerint is számba venni a már meglévő adottságokat, ezáltal könnyebbé válik annak a közös iránynak a megtalálása, melyet a négy város (Körmend, Szentgotthárd, Óriszentpéter és Vasvár) együttes identitásként tud az idegenforgalmi szektorban kommunikálni.

Falusi turizmus

Nem meglepő módon első helyre a falusi turizmus kívánkozik, mely egyrészt mellérendelt, másrészt fölérendelt viszonyban áll a soron következő olyan turisztikai ágakkal, mint a kulturális turizmus, az ökoturizmus, az aktív-, kerékpáros-, vagy bakancsos turizmus.

A falusi turizmus alapját, maga a falusias településkép, a természet közelsége, a vidéki életforma és a népi hagyományok adják. Mindegyikben erős az Órség, de vajon Óriszentpéter maga, mennyire képes ennek megfelelni?

A népi építészeti, mesterségek bemutatása, még nagyon korlátozottan megoldott a településen. Néhány civil szervezet szervez ugyan bemutatókat, de ezek esetiek. Állandó jelleggel két helyen működik fazekasműhely, folyamatos fejlesztésekkel. A vidéki életforma egyik legfontosabb eleme, ami a földműveléshez, állattartáshoz kapcsolódik, már alig bemutatható, a városban pl. szarvasmarha (a

nemzeti park majorját leszámítva) már nincs, lovasszolgáltatás 2 helyen van. A lovasturizmus esetén a tereplovaglás irányánál a legfőbb feladat a hivatalos lovastúra útvonalak kialakítása. A növénytermesztés bemutatása kimerül a helyi piacon és a tökfesztiválban. Az őshonos növényvilágban, mint amilyenek a gyógynövények és gombák, még további potenciál van. Ma helyben egyáltalán nem foglalkozik gyógynövényből előállított termékkel senki. A gombagyűjtés mindig is kiemelkedő volt, de piacképes terméket kevesen állítanak elő (főként szárított gomba).

Kulturális turizmus

A helyiek szerint a város legnagyobb potenciálja e téren még kiaknázatlan. Ide sorolható a vallási turizmus, melynek helyi központja a katolikus templom lehetne, ennek látogatottsága igen nagy. A kapcsolódó Csörgőalma gyümölcsöskert (nemzeti park kezelésében áll) és a középkori tégláégető kemence hármásából a város legerősebb látnivaló együttese jöhetne létre. A mi meglátásunk szerint a kulturális turizmus már jelenleg is erős Óriszentpéteren, de elsősorban a gazdag rendezvénykínálatnak köszönhetően. A szakrális vonalat, mi nem érezzük annyira meghatározónak, különösen, ha a kissé tágabb régiót is szemügyre vesszük, ahol zarándokutak, zarándokhelyek, és boldoggá avatottak lakhelyei is megtalálhatóak. Bár a város elnevezéséből kiindulva, a „szent” szó kidomborításával, annak tudatos használatával ezen lehet változtatni, azonban számos olyan turisztikai ág van, melyben sokkal hatékonyabban tud akár piacvezetővé is válni Óriszentpéter és az Őrség. Az egyik ilyen ezek közül az ökoturizmus, és a hozzá kapcsolódó aktív turisztikai szegmensek.

Ökoturizmus

Óriszentpéteren sok ökoturizmusra alkalmas helyszín van, de nincs kellőképpen felépítve, propagálva, bemutatva. Az Őrség változatos vidéke igazi természetközeli környezet, mely valódi élményt, kikapcsolódást nyújt a bakancsos, illetve kerékpáros turistáknak.

A nemzeti parkban több személy is végez ökoturisztikai szakvezetést, melynek legfőbb feltétele az erre képzett, speciális ismeretekkel rendelkező szakvezető. Az érdeklődők több túraajánlat közül is választhatnak, valamint a nemzeti park vállalja iskolai- és turistacsoportok kalauzolását is. 18 tanösvény (Áfonyás, Dobogó-erdő, Élet a kaszálógyümölcsösben, Felsőszéri, Fűrge cselle, Hármashatár, Hársas-tó, Körtike, Malomgát, Nyugati pont, Rábamenti, Réti orchideák, Rezgőnyár, Róka-gomba, Sárgaliliom, Szala menti, Szomoróczi, Tőzegmohás láprét tanösvény) várja az érdeklődőket (www.orseginemzetipark.hu). Az aktív turizmus szerelmeseinek mind gyalogosan, mint kerékpáron számos túraútvonal kialakításra került.

Az Őrségi Nemzeti Park által ajánlott gyalogtúra-útvonalak (www.orseginemzetipark.hu).

1. túraútvonal: Óriszentpéter - Szalafő-Pityerszer - Szalafő-Felsőszer - Kondorfa - Bárkás-tó - Ispánk – Óriszentpéter 33 km
2. túraútvonal: Magyarszombatfa – Gödörháza – Velemér 7 km
3. túraútvonal: Óriszentpéter – Bajánsenye-Dávidháza – Öreghegy – Kercaszomor 18 km
4. túraútvonal: Apátistvánfalva – Zsidahegy – Zsida – Hársas-tó – Farkasfa – Apátistvánfalva 25,8 km
5. túraútvonal: Kétvölgy – Kakas-domb – Hampó-völgy – Hármashatár – Hampó-völgy – János-hegy – Kétvölgy 25 km
6. túraútvonal: Kétvölgy – Szakonyi-erdő – Apátistvánfalva – Orfalu – Kétvölgy 22,4 km
7. túraútvonal: Óriszentpéter – Ispánk – Lugos patak völgye – Kondorfa – Szalafő – Óriszentpéter 25 km

Ahogy a gyalogos túrákhoz, kiválóak az Órség természeti, táji adottságai, úgy nincs ez másként a kerékpáros kirándulások esetében sem, de a helyzetfeltárás alapján az a kép alakult ki, hogy a kijelölt kerékpárutak nem jó minőségűek, így ezek fejlesztése mindenképpen szükséges.

Óriszentpéterről a vendégek a térséget vagy az otthonról szállított saját kerékpárral vagy kölcsönzött kerékpárral fedezik fel. De nem szabad, hogy a kínált szolgáltatások ebben kimerüljenek, a palettát a kerékpárkölcsönzés mellett kerékpáros idegenvezetéssel, szervezett kerékpáros programokkal lehet és kell színesíteni. A kerékpáros turisták könnyebb tájékozódását segítené egy térkép, mely Óriszentpéter és a környező települések kulturális értékeit, népi hagyományokhoz, mesterségekhez kapcsolódó helyszínek jelölését is tartalmazná. Az egyes helyszíneken információs táblák kihelyezésével a főbb nevezetességek még könnyebben megtalálhatók és megismerhetők lehetnének, további túrákat és vendégéjszakákat generálva.

A térségben kijelölt kerékpárutak:

- 1.sz. útvonal: Óriszentpéter – Bajánsenye – Kercaszomor – Domanjsevci/Domonkosfalva Krplivnik/Kapronak – Hados – Szalafő - Óriszentpéter 33km
- 2.sz. útvonal: Óriszentpéter – Magyarföld – Szentgyörgyvölgy – Magyarszombatfa – Bajánsenye – Óriszentpéter 33km
- 3.sz. útvonal: Óriszentpéter – Ispánk – Nagyrákos – Szatta – Kerkafalva – Ramocsa – Kerkáskápolna – Óriszentpéter 28km
- 4.sz. útvonal: Óriszentpéter – Ispánk – Viszák – Órimagyarósd – Szőce – Hegyhátszentjakab – Szaknyár – Kistrákos – Pankasz – Nagyrákos – Óriszentpéter 38km
- 5.sz. útvonal: Óriszentpéter – Viszák – Hegyhátszentmárton – Ivánc – Himfai parkerdő – Felsőmarác – Órimagyarósd – Szaknyér – Kistrákos – Pankasz – Nagyrákos – Óriszentpéter 52km
- 6.sz. útvonal: Óriszentpéter – Szalafő - Farkasfa – Hársas tó – Kondorfa – Óriszentpéter 34kmű

Körmend turisztikai kínálata

Körmend jól pozicionálja magát azzal, hogy a település az „Őrség kapuja”, hiszen ezzel egycsapásra egy országosan ismert turisztikai területhez kapcsolja a várost. Látni kell azonban, hogy ez kétélű fegyver, hiszen, ha a turisták fejében megjelenő elképzeléshez, képhez képest a város kínálata, megjelenése mást mutat, akkor negatív attitűd is kialakulhat az ide látogatókban. Kétségtelen tény, hogy mint az Őrség kapuja megkönnyíti a földrajzi beazonosítást, de a város sokkal inkább a kosárlabda városi hagyományai miatt a sportturizmusban nagyobb potenciállal bír.

A turisztikában Körmend azonban még keresi a helyét. Miközben a település határában egy páratlan gyógy- és wellnessközpont található, addig a Batthyány Kastély és kastélypark, az óváros, a Rába zömében kiaknázatlanul maradtak idáig, noha a város vezetése számos koncepciót dolgozott ki az ágazat élénkítésére:

1. A Rába-part pihenővezetetté való nyilvánításával a strandolás és víziturizmus fejlesztése;
2. A városi és városkörnyéki kerékpárutak kiépítésével a kerékpáros turizmus fejlesztése;
3. A várkert tulajdonjogának megszerzése, városi játszó és pihenőparkká fejlesztése, játszóterek, szabadidőcentrum, városi sportcsarnok létesítése;
4. A műemlék épületek idegenforgalmi hasznosítása, az óváros és a Főtér rekonstrukciója;
5. A városi ünnepekhez, kiemelt sportrendezvényekhez, vallási ünnepekhez, a városban működő kulturális, civil szervezetek szolgáltatásaihoz köthető turisztikai programok biztosítása.

A már említett wellness központ és a hozzá kapcsolódó 122 szobás, négycsillagos hotel mellett a városban összesen 25 szálláshely található, 115 szobával. (Önkormányzat 2019)

Az olasz tulajdonú MJUS World szálloda és wellnessközpont rendelkezik Magyarországon az egyik legnagyobb fedett területtel, 4 belső, 1 külső, valamint 1 kül- és beltéri medencével rendelkezik, medencéi termálvizesek. Vízfelületének mérete 1751 m² (külső és belső együtt), belül 791 m². 50 fős különterme, valamint 120 fős konferenciaterme ideális helyszínt biztosít céges rendezvények, konferenciák, workshopok lebonyolításához.

Szolgáltatásai között az aktív pihenésre vágyók is megtalálhatják a nekik tetszőt (bowlingpálya, léghoki, csocsó, asztalitenisz, biliárd, biciklibérlés és sportpálya). Többféle szaunázási lehetőséggel, pedikűr- és manikűrrezsléggel, masszázzsal, fitnessteremmel, szoláriummal rendelkezik, ezen felül animációs programokat biztosít vendégei részére.

A MJUS újrainyitása jelentősen megemelte a városi vendégforgalom és vendégéjszakák számát, ugyanakkor a Fürdő Körmenten önálló turisztikai célpontként van jelen, nem szerves része a város turisztikai attrakcióinak.

A többi turisztikai szolgáltató közül a vendéglátóhelyek száma ugrott meg az elmúlt évtizedekben, míg a kereskedelmi férőhelyek száma az 1990-es értéken stabilizálódott. A Körmenten töltött vendégéjszakák száma 53.417 volt, ennek jelentős hányadát, 41.665 vendégéjszakát a MJUS Hotel adja, a kevés vendégéjszaka a bevásárló turizmus, az üzleti munkalátogatások nagy részarányára utal az idegenforgalomhoz képest. A bel- és külföldi vendégek aránya kiegyensúlyozott közel 50-50%. A legnagyobb vendégforgalmú időszakok a hosszú hétvégék, illetve ünnepek alkalmára tehetőek, de jelentős potenciált képvisel az Alterába Fesztivál időszaka, amikor is a szálláshelyek többsége foglalt. Ahogy azt a fejezet elején említettük, a város még keresi a helyét a turisztikai térképen. Önállóan is szeretné megvetni a lábát, de egyúttal törekszik térségi központként, és a térségi programok kiindulópontjaként, azokhoz kapcsolódva bekerülni az idegenforgalmi piacra. Azonban a helyzetfelmérésből kirajzolódni látszó kép, ez utóbbinál olyan hiányosságokat tárt fel, mint például a várost kistérségével összekötő idegenforgalmi programkínálat szükségessége, mely jelenleg igencsak korlátos. Az attrakciók önállóan, mozaikszerűen vannak jelen a térségben, nem fűződnek össze komplex turisztikai programkínálattá, programcsomagokká. E területen jó kezdeményezés a Vasi Hegyhát-Rábamente Közhasznú Turisztikai Egyesület, amely a programkínálat fejlesztésére jött létre 2011-ben.

A wellness komplexumon kívül, nagyságrendileg 10-12.000 vendégéjszaka egy jelentős része olyan kiemelt rendezvényeknek köszönhető, mint az Alterába Fesztivál és a Körmendi Napok. A városhoz köthető rendezvények becsült résztvevői száma a következőképpen alakul:

Tavaszi Közös Napok – ~3000 fő

Májusfa kitáncolás – ~1000 fő

Körmendi Napok – ~15 000 fő

Körment Város Ünnepnapijai – ~3000 fő

Alterába Fesztivál – ~13 000 fő

Újévi Fúvóskoncert – ~2200 fő

A városi múzeumi látogatások száma fokozatosan 2014-től újból emelkedik (9.334 fő, 2018), bár messze elmarad még a 2006-os rekordtól (30.945 fő).

A múzeumnak helyt adó Batthyány-Strattmann-kastély, Körment speciális, elsősorban kulturális turizmusának központja. A hercegi Batthyány-Strattmann-kastély az ország egyik legjelentősebb

műemlékegyüttese, mely bekerült azon öt kastélyegyüttes közé, mely a kulturális közcél szempontjából kiemelt, a magyar kastélyépítészetet leginkább reprezentáló alkotás. A körmendi műemlék hosszú történelmével a fentiek közül is kiemelkedik, hiszen a barokk kastély megalkotásához felhasználták a 15. századi várkastélyból a 17. század folyamán kiépített végvár falait.

A Batthyány Örökségközpont meghatározó szerepet tölt be a hazai turizmusban. A kastély épületegyüttesének főépületében található a körmendi múzeum, amely állandó és időszakos kiállításokkal várja vendégeit.

Bemutatja a tárgyi emlékeket, a város híres, a Batthyány-kastély történelméről napjainkig, valamint képet kaphatunk a hercegi család gyűjteményeiről. Szintén a kastélyban található Magyarország egyetlen cipőtörténelmi gyűjteménye, mely a lábbelik készítésének történelméről szól. A hagyományos szeszerműhely, a cipőkészítés történelmi ritkaságai és népművészeti tárgyai mellett a céhes világ jellegzetes emlékei is helyet kaptak a kiállításban.

Érdekes tartozéka a kastélynak a liktárium, melyben évszázados gasztró-gyógyító hagyományok élnek újra.

A 35,5 hektáron elterülő kastélyparkban megmaradt öreg fák országos szinten is kiemelkedő jelentőségűek. A parknak ma több mint hetven fa- és cserjefaja van. Bár fajgazdagsága elmarad a többi arborétumétól, faállománya korát és méretét tekintve az egyik legértékesebb. A park leghíresebb fája a több mint 200 éves juharlevelű platán, amelynek kerülete 7,8 méter, koronaátmérője 45 méter. Az újjáépített hidak stílusukban a korabeli tervekhez igazodnak.

A várkertben 1884-ben épült a Vadászlak, melyet 2017-ben felújítottak, megújult tereiben a látogatók megismerkedhetnek a várkert történelmével, szobraival, állat- és növényvilágával, a Vadászlak építéstörténelmével, valamint vadász trófeák és egzotikus madárgyűjtemény tekinthetőek meg.

A kastély szomszédságában található a Szabadság tér, mely a város főtere is egyben. A település alapítása óta Körmend központjának számít, és a kisváros méretéhez képest hatalmas tér a 20. század közepéig piacként funkcionált.

A tér látványossága a Dunántúl első egész alakos Kossuth-szobra.

A város nevezetessége közé tartozik még több templom, valamint a vasúton túli városrészben lévő kápolna, melyet 1999. október 24-én szenteltek fel Szent László király tiszteletére és dr. Batthyány-Strattmann László emlékére.

A város épített örökségének meghatározó eleme még a Heiszig ház, ami a XIX. században a tehetősebb körmendi Heiszig-kereskedőcsalád, majd a Vas Megyei Takarékpénztár tulajdona is volt. A XIX. század végén került sor a két épületrész összeépítésére a kornak megfelelően divatos eklektikus stílusban.

A főterét északról határoló klasszicista épület 1828-1835 között épült Tiszti ház, a Batthyány hitbizomány vezetőinek – tisztartóinak, főszámvevőinek, számtartóinak, ügyvédeknek, gyógyszerészeknek, mérnököknek – adott otthont. Hátsó udvarán egykor fogda működött.

Az egykori Városháza két épületét a 18. század közepén emelték barokk stílusban. Az északi uradalmi tisztiházként, a déli városházként működött. A 19. század végén egyesítették a két épületet városházzá, s ezen funkcióját majd 100 éven keresztül töltötte be.

A település épített örökségek tekintetében érdekes helyzetben van, mivel a kastélykomplexum akár egy fertői kastélyhoz hasonló, a valódi idegenforgalmi ékkőként lenne képes jelentős számú látogatót vonzani, ám külső megjelenésében nem egy turistacsalogató látványosság. Ezen kívül a főtér egy-egy épületében gyönyörködhetnek azok, akiket érdekel az épített örökség, de ezek számossága alacsony, és a főtéri épületek korszak és stíluskavalkádjának eklektikussága sem vonzza annyira a tekintetet.

Az épített örökség, mint vonzerő jelenlegi formájában erősen fejlesztendő, és mint turisztikai attrakció csak korlátozottan vehető figyelembe, noha maga a múzeum egyre látogatottabb az utóbbi években.

Körmend városias jellegéből fakadóan a falusi turizmus területén nem bír kiemelkedő értékekkel. Azonban a városba érkezők számára van mód, hogy természetközeli élményekkel gazdagodjanak, olyannyira, hogy kisebb tematikus útvonalak is megtalálhatók a kínálatban, mint amilyen a „Házaspárok útja” Körmend-Horvátnádálján található a Szentlélek-templom előtt, ahol két hatalmas platánfa fogadja az érkezőket. Itt veszi kezdetét a „Házaspárok útjának” 16 állomása, és egy szép Mária-szobornál ér véget a plébánia udvarán.

A gyalogos turisták mellett a kerékpárral érkezők még szerencsésebb helyzetben vannak, mivel Körmendről indulva az Őrség, a Vasi Hegyhát, Ják, de akár Burgenland is elérhető. A fő kerékpáros célpontok: Németújvár, Óriszentpéter, Nádasd, Csákánydoroszló, Magyarszecsőd Batthyány-emlékekkel. Elgazodásukat kerékpáros térkép is segíti.

Az igazán egyedi természeti attrakciót a Rába folyó jelenti. A Rába, mint Magyarország harmadik leghosszabb folyója, nemcsak természeti szépségeivel vonzza látogatóit, hanem a vízi túrák kiindulópontjaként és nyári időszakban akár strandolási lehetőségekkel is. Csónakot használni és sátrat verni a folyó szinte teljes szakaszán lehet. Minden nyáron szerveznek vízitúrákat is. A folyó felső szakasza csak kajakkal vagy kenuval járható, de Nicktől Győrig evezős hajóval is. A hosszabb túrák általában Szentgotthárdról vagy Körmendről indulnak, s a túrázóknak külön kalandot jelent a duzzasztógáták és erőművek akadályának leküzdése, ahol a hajókat át kell emelni, de már önmagában folyó végigjárása is nagy figyelmet kíván, az éles kanyarok, parthoz nyomó áramlatok, vízbe dőlt fák,

rőzsegátak, cölöpök, zátonyok és homokpadok miatt, amik egyben igazán élményszerűvé is teszik a haladást.

A folyóhoz kapcsolódó látnivaló még a Pinka torkolatánál található, európai viszonylatban ritkaság, a rőzsegát és a hozzá kapcsolódó ipari műemlék jellegű turbinaház.

Körmend és Horvátnádálja között a Rába-Pinka árterében a Dobogó nevű erdő, amellett, hogy a Rába árterére jellemző keményfás liget erdők egyik utolsó maradéka, Vas megye egyik legjelentősebb tőzikeerdeje is egyben.

A Rábán megengedett a horgászat, és a folyóhoz kapcsolódik még az évről évre visszatérő augusztus 19.-i tűzijátékkal egybekötött vízikarnevál.

Szentgotthárd turisztikai kínálata

Szentgotthárdon a működő kereskedelmi szálláshelyek száma 2018-ban 11 db, a kiadható szobák száma pedig 291 db (www.ksh.hu). A kiadható férőhelyek száma csökken jelenleg 793 db.

Mind vendégek és a vendégéjszakák száma is emelkedő tendenciát mutat, ami külön kiemelendő, hogy a vendégek átlagos tartózkodási ideje is növekszik, ez utóbbi 2,9 éjszakát tett ki 2018-ban (www.ksh.hu).

A vendégéjszakák száma historikusan igen hektikusan alakul, a külföldi és belföldi turisták közötti olló, az elmúlt három évben kezdett jobban szétnyílni a belföldi turisták javára, olyannyira, hogy 2018-ban már közel kétszer annyian érkeztek hazánkból, mint külföldről, ehhez az is kellett, hogy a külföldi vendégéjszakák száma stagnáljon az utóbbi két évben. Jól mutatja a külföldi vendégek motivációit, illetve programlehetőségeit, hogy esetükben 2,5 éjszaka az itt eltöltött idő, szemben a Magyarországról érkezőkkel, akik több, mint 3 éjszakát töltenek a városban.

A pontos következtetésekhez azonban nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy éves szinten melyek a jobban, és melyek a kevésbé preferált időszakok. Míg a külföldi turisták által eltöltött vendégéjszakák száma nem mutat évközből nagy ingadozást, addig a többségében szintén a wellness hotel szolgáltatásait igénybe vevő belföldi turisták által eltöltött vendégéjszakák száma a nyári időszakban az éves átlaghoz képest a háromszorosára emelkedik, augusztus hónap jelenti a csúcspontot 6 éjszakás itt tartózkodással, de emellett február, április és december hónapokban is meghaladja a 3 éjszakát a belföldi vendégek esetén. A külföldiek átlagos tartózkodási ideje szintén augusztusban a legmagasabb, de akkor is csupán 3,1 éjszaka, nem mutat nagy szórást az év folyamán (www.ksh.hu).

Az emelkedő vendégéjszakák és vendégszám akkor szolgálja egy térség turisztikai fejlődését, ha ebből az idegenforgalomban érintett vállalkozások profitálhatnak. Szentgotthárdon azonban a kereskedelmi

szálláshelyeknél a szobák átlagárai, az egy vendégre jutó bruttó szállásdíj, és az egy vendégéjszakára jutó bruttó szállásdíj is 2017-ről 2018-ra csökkent, ami figyelmeztető jel lehet a jövőbeni lehetőségeket illetően, bár lehet, hogy csak egyszeri és nem trendszerű folyamatról beszélünk (www.ksh.hu). A jó hír, hogy az emelkedő hazai turistaforgalomnak köszönhetően az itt megmutatkozó volumen ellensúlyozni tudta a csökkenő árakat, így összességében a teljes szállásdíjbevétele éves alapon 7%-kal emelkedett (www.ksh.hu).

A város honlapja (szentgotthard.hu) rendelkezik turizmus menüponttal, ahol fényképpel és elérhetőséggel szerepel számos vendégház, étteremhez csatolt szállodai szolgáltatás és több hotel is, közülük a négycsillagos Gotthard Therme Hotel & Conference, ami a Gotthard Spa & Wellnesssel kapcsolatban áll. Összesen 16 szentgotthárdi székelyű szálláshely kapott itt helyet.

A honlap hasonló információkkal szolgál az éttermekről is, valamint a hagyományos éttermek mellett kávéházzal összekapcsolt étterem, bisztró, két pizzéria és két csárda jellegű vendéglátóhely szerepel még az oldalon.

Itt található még a város rövid története, az épített örökség és a látnivalók, szórakozási és kikapcsolódási lehetőségek, rendezvények, valamint térképek és hasznos információk.

E rövid bevezetőből látható, hogy turisztikailag Szentgotthárd az egyik leginkább, ha nem a legfelkészültebb település Körmend, Óriszentpéter és Vasvár közül. Azt, hogy milyen attrakciók, és kikapcsolódási lehetőségek, adottságok azok, amikkel e település gazdálkodni tud idegenforgalmi kínálatának kialakítása során, a következőkben tekintjük át.

Épített örökség

Szentgotthárd épített történelmi emlékei közül a Nagyboldogasszony templom emelhető ki, mely Magyarország harmadik legnagyobb barokk temploma, 1748 és 1779 között épült. Ahogy Vasváron a domonkos örökség, úgy Szentgotthárdon a ciszterciek hagyatéka az, mely vallásturisztika mellett, építészeti szempontból meghatározó a városban. Olyannyira, hogy az egykori ciszter kolostorépületben ma a városháza található. Az épület jelentős felújításra szorul, illetve mivel az önkormányzati hivatalok is itt működnek, látogathatósága korlátozott. A kolostoregyüttest 1740-ben kezdték építeni, kertje a Várkert, szintén barokk stílusú és ma a város legnagyobb közparkja.

Jelentős potenciállal bír, de mostani állapotában kevésbé turistacsalogató műemlék a magtár-színház, amit egy 1667-77 között épült templomból 1787-1790 között alakítottak át magtárrá, majd az 1980-as években színházzá. Habár ma a város kulturális életének egyik központja, turisztikai hasznosításához itt is koncepcióváltásra és komolyabb beruházásokra lenne szükség.

A Stájer-ház ad otthont a Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Múzeumnak, valamint egy interaktív bemutatónak a Szentgotthárdi csatáról, és innen indul egy, a szomszédos két országra (Ausztria, Szlovénia) is kiterjedő kalandjáték is.

A város hangulatos kis főtere 18-19. században épült házakkal övezett, és nemrég felújításra került. A régen ipari műhelyeknek, kávéházaknak stb. otthont adó épületekbe ma üzletek, kávézók, lakások lettek kialakítva. Hátránya, hogy viszonylag kis méretű, és forgalmas út halad el mellette, így az igazán kikapcsolódásra vágyók számára zavaró lehet a közlekedési zaj, nekik a Várkert fejlesztésével lehetne alternatívát kínálni.

A félig bontás alatt lévő kaszagyár, viszont egyértelműen országos szinten is egyedi kuriózum lehetne, amennyiben sikerül megmenteni ezt az egyedülálló ipartörténeti emléket. Minthogy a település jelenleg is erős iparral bír, és számtalan tárgyi emlék is fellelhető a kaszagyár kapcsán, egy iparújság turisztikai attrakció, az épület sokrétű és egyedi felhasználási lehetőségei jó kitörési pontot jelentenek a településnek.

Megemlítenénk még a Filmszínház épületét is, mely ugyan a múlt század szocretro stílusában épült, de annak egyik szép példája, és minthogy funkcióját a mai napig őrzi, ennek fejlesztése is új irányokkal színesíthetné a város turisztikai kínálatát. Érdemes megfontolni a jelenlegi színvilág újragondolását, mely most stílusidegen, de megfelelő szakértelemmel történő felújítást követően érdekes színpont lehet Szentgotthárdnak.

Látni kell azonban, hogy ahogy a többi három település esetében, úgy Szentgotthárd sem bír olyan meghatározó építészeti múlttal, hogy ne kelljen a városhatárt elhagyva, a közeli települések kínálatát becsatornázni. A település közel olyan szerencsés helyzetben van, mint Óriszentpéter, hiszen míg ott a szerves településszerkezet, és az ehhez kapcsolódó építészeti emlékek vonzzák a turistákat, addig Szentgotthárd esetében a Vendvidék tölti be ezt a szerepet. A Vendvidék, mely az itt élő szlovénekről, a vendekről kapta nevét, jellemző településforma a szórványtelepülés, ami annyit jelent, hogy egy dombon csupán egy, esetleg két ház épül. Ilyen település Orfalu, Szakonyfalu és Kétyölgy.

A Vendvidék népi építészetébe a lakóházakon túl, templomok, útszéli keresztek is beletartoznak. A régi házak egyik fontos alapanyaga a fa volt. A fagerendákat egymásra rakva épültek meg a falak, s közéjük agyagot döngöltek. Két ismert háztípus a döngölt falú házak és a boronaházak voltak, melyekben a helyiségeket nem kötötte össze ajtó, minden helyiségbe a tornácról lehetett bemenni. Az ipari fejlődés eredményeként a 19. században megjelentek a házilag vetett téglából épült házak, az agyagcseréptetők, szemben a korábbi zsúpszalma fedéssel. A házak mérete, külső megjelenése, mint például a tornácon az oszlopok száma alapján a család vagyoni helyzetére lehetett következtetni. A

Vendvidéki építészet másik jellemzője volt, hogy a szlovén családok házneveket is kaptak, mivel sok volt az azonos családnév.

A szakrális építkezést tekintve négy templom őrzi a Vendvidék jellegzetes építkezési stílusát, s ezek Szakonyfaluban, Felsőszölnökön, Apátistvánfalván és Alsószölnökön találhatók.

Falusi turizmus

Ez a turisztikai ág egy városban nem tud hitelesen megjelenni, különösen, ha nagyobb településről beszélünk, viszont Szentgotthárd kistérségében a vendvidéki és a ciszter örökség ápolása az élő hagyományok egyik meghatározó eleme. A ciszterciek amellett, hogy maguk művelték a földjüket a jobbágyaikkal együtt, széleskörű ismeretekkel rendelkeztek az állattenyésztés, a halászat, a szőlőtermesztés, az erdőgazdálkodás terén is, mely utóbbi egyedi fajtáin keresztül környezetvédelmi jelentőséggel is bír.

Kiemelendő a szlovén hagyományok és nyelv őrzése. A hagyományokat a szlovén dűlő- és háznevek, a Felsőszölnökön található tájház, az alsószölnöki bognárház, az orfalui kézművesház, valamint a szentgotthárdi helytörténeti múzeum őrzi. Kiemelendő a szintén Felsőszölnökön található szlovén mintagazdaság és almamust tájház. A kistérség vonzerőleltára jó áttekintést ad a turisztikai kínálatba bekapcsolható egyéb attrakciókról.

Település	Látnivaló
Alsószölnök	<ul style="list-style-type: none"> - klasszicizáló stílusú Nagyboldogasszony Római Katolikus templom - bognármester házából kialakított tájház
Felsőszölnök	<ul style="list-style-type: none"> - Szlovén Tájház - Hármashatár tanösvény kiindulópontja - erdei iskola
Szakonyfalu	<ul style="list-style-type: none"> - 1922-ben épült római katolikus templom - Nyugati pont tanösvény
Rönök	<ul style="list-style-type: none"> - 1904-ben épült neogótikus Szent Imre templom (a zarándokhely)
Nemesmedves	<ul style="list-style-type: none"> - II. világháborús német védőállomás maradványai és egy orosz T34-es tank a főtéren
Gasztony	<ul style="list-style-type: none"> - késő barokk stílusú templom - Pázmándy-kastély

Rátót	<ul style="list-style-type: none"> - Széll Kálmán kastély - kastélypark ritka fa- és cserjefajokkal - Aradi park
Rábagyarmat	<ul style="list-style-type: none"> - füstökonyhás lakóház - Rábel kápolna - sétaút a Szent László forrás mentén
Csörötnek	<ul style="list-style-type: none"> - 1814-ben épült „Bekes” vízimalom és a hozzá kapcsolódó „Bekes” villa - „Örök Ige” templom - Máriakápolna - „Rába völgye gyümölcsút” - Rába, mint horgász és víziturista paradicsom - Akácfa kemping
Apátistvánfalva	<ul style="list-style-type: none"> - 1786-ban épült templom - egykori határőrs épületében berendezett kiállítás a határőréletről - szórvány településszerkezet és az ezt jelképező zsúpfedeles füstös konyhás ház - természeti értékek (lucfenyves, bükkös, gazdag növény- és állatvilág)
Orfalu	<ul style="list-style-type: none"> - Fekete-tó egyedülálló lápvidék, sajátos élővilággal, szigorúan védett - egykori „Nyúlház” helyén ma teaház és fűvészkert van - innen indul az „Áfonyás tanösvény”
Kétvölgy	<ul style="list-style-type: none"> - a szórványtelepülésekre jellemző legszebb zsúpfedeles, füstös konyhás, agyagpadlós boronafalú ház itt található - „Réti orchideák tanösvény”

Szentgotthárd és a vonzerőleltárban felsorolt települést együttes kínálata meglehetősen éles képet fest azokról a turisztikai ágakról, melyekre a város és a környék támaszkodhat, és hívó üzeneteket fogalmazhat meg a célcsoportok felé, valamint további turisztikai termékeket, fejlesztéseket valósíthat meg.

Egészségturizmus

Minthogy stratégiánkban elsősorban Szentgotthárdon kell a fókuszot tartanunk, így a szóba jöhető turisztikai ágak megállapításában is a települési adottságokból indulunk ki. Az eddig bemutatott történelmi emlékek és a környező falvak kínálata, bár sokszínűnek mondhatók, mégis a Gotthárd

Therme Hotel & Conference, valamint a felújításra szoruló Gotthard Spa & Wellness vonzza és tartja az embereket elsősorban a városban, így az egészségturizmus a meghatározó turisztikai ág a településen, olyannyira, hogy a legtöbben ottani tartózkodásuk alatt nem is hagyják el a hotel területét. Pedig a hotelbe érkezők köre – családok és párok – jó célcsoportot jelentenek a települési és térségi adottságok kiaknázásához. A gyógy- és wellness szolgáltatásokat kombinálva a természeti adottságokra épülő meglévő, vagy fejleszhető kínálat az egészségturizmus rekreációs és preventív szegmensét lehetne erősíteni, és Szentgotthárd identitásának részévé tenni. A termálfürdő 35 fokokos termálvize mellett az éghajlati adottságok is megfelelőek különböző légzőszervi betegségek kezelésére, vagy azok megelőzésére. A wellness mellett a mindness, azaz a lelki és szellemi feltöltődés is beépíthető elsősorban a környék táji és kulturális adottságaira építve. Ahhoz, hogy erre Szentgotthárd is igazán alkalmassá váljon, számos fejlesztést kell végrehajtani a településen (Várpark rekultivációja, épületek, belváros felújítása, megújítása, forgalomszervezés, kaszagyár stb.).

Ökoturizmus

A falusi turizmus részeként szokták elsősorban definiálni az ökoturizmust, mely a természeti értékeket helyezi előtérbe, a kulturális és épített örökséggel szemben. Ez nem azt jelenti, hogy a táji elemek kizárólagosságot kapnak, csupán elsőbbséget élveznek. Szentgotthárdon a Rába jelenti az elsődleges kapcsolódási pontot az ökoturisztikához, a város határában pedig a Hársas-tó alkalmas erre, de igazán tartalmas, egész napos kirándulások a település környezetében kiépített, kijelölt bakancsos- és kerékpáros turistavonalak kiépítésével, szervezésével lenne erősíthető ez a szegmens.

A Hársas-tó közkedvelt a kisgyermekes családok körében, ám ökoturisztikai szempontból nem ők a fő célcsoport, sokkal inkább a fiatal felnőttek, és a nagyobb gyermekkel rendelkező családok, valamint a fiatalos idősök. A tavat célszerű környezetbarát közlekedési eszközökkel is elérhetővé, bejárhatóvá tenni, valamint kapcsolódó ökoturisztikai fejlesztések révén vonzerejét erősíteni, és szolgáltatási színvonalát a táji értékek megőrzése mellett, XXI. századi igényekhez igazítani.

A Rábán már most is találkozhatunk kajakozó és kenuzó csoportokkal ezen a szakaszon, számura megfontolandó komplex programcsomagokat ajánlani akár az Őrséggel karöltve is. A nemzeti parkon keresztül a város csatlakozik az Őrséghez, így a programkínálatok és a települések, akár kerékpárútvonalal történő összekapcsolása révén is, érdekes és hasznos kooperáció alakítható ki.

A bakancsos- és kerékpáros turizmus számára további lehetőség a közeli hármashatár, ami lehetőséget kínál az osztrák és szlovén kultúra, gasztronómiai sajátosságok (például a régen népszerű burgonya fesztivál újjáélesztésével) megismerésére is. Jó példa erre a vasfüggöny útvonal vagy a szlovén mintagazdaság, itt azonban mérlegelni szükséges, hogy a költés hol realizálódik majd, hiszen lehet,

hogy a tartózkodási idő meghosszabbodik egy éjszakával, ám a turista azon a plusz napon megjelenő extrakiadásait a szálláson kívül, ráadásul idegen országban eszközli. A határon átnyúló összefogás egy ilyen adottságú településnél lehetséges irány, ám csak akkor érdemes építeni rá, ha kölcsönösségen alapszik, és a másik két ország irányából is megvannak a hasonló törekvések, és határon átnyúló programok.

Kulturális- és rendezvényturizmus

Szentgotthárdon bölcsen felismerték, hogy a város önmagában nem bír olyan épített örökséggel, egyedi attrakcióval, ami önmagában megteremtené a megfelelő turisztikai vonzerőt, és a város egyediségének záloga lehetne. A legtöbb turisztikában fejlődni törekvő településhez hasonlóan a rendezvényekkel igyekeznek pótolni ezt az űrt, és elnyújtani a vendégek itt tartózkodását, valamint a szezont.

Míg a régióban a legismertebb a Szentgotthárdi Történelmi Napok, és talán a legjelentősebb városi rendezvény is egyben, addig különlegességét tekintve a Szerelmesek Fesztiválja megelőzi azt, és sokkal több potenciállal bír, mint akár a többi kulturális rendezvény. A város életében a tűz mindig is meghatározó volt a történelem különböző korszakaiban, különböző kontextusokban, így e motívum továbbvitele, erősítése hitelesen jelenthetné a település egyediségét.

A meglévő rendezvényeket áttekintve megállapítható, hogy azok nem szolgálják a szezon meghosszabbítását, újabb programok és programhelyszínek megjelenhetnek olyan korábban ipari funkcióval ellátott pl. gyárépületekben, amik alkalmasak nagyobb méretű rendezvények befogadására, ilyenre is remek lehetőséget kínál a kaszagyár.

A kulturális kínálatban üde színt jelentenek a Pannon Kapu Kulturális Egyesület által koordinált felolvasóestek, beszélgetések híres emberekkel, helyi történelem megismerését szolgáló előadások, ám ezek látogatottságára vonatkozó információk nem állnak rendelkezésre.

A városi rendezvénynapot áttekintve a választott helyszínek, és azok időbelisége jelenthet kiindulási alapot, a programkínálat megújításához, a célcsoport igényeihez jobban illeszkedő kialakításához.

Február:

- Mediterrán Karnevál - A Farsangi időszak és a Valentin nap közös megünneplése alkalmából a St. Gotthard Spa és Wellness-ben tartott rendezvény, ami a gyerekeket színes játékokkal, a felnőtteket pedig páros vetélkedőkkel várja.

Június:

- Standnyitás és szülinap a St. Gotthard Spa és Wellness-ben (4 nap)
- Szerelmesek fesztiválja (5 nap): A Szerelmesek Fesztiválját 2015-ben rendezte meg első ízben a város, azóta számos népszerű produkciót láthattak és hallhattak a szentgotthárdiak és az ide látogatók. Idén is színes programkínálattal várják a szervezők a szerelmeseket és nem szerelmeseket egyaránt, köztük kiállításokkal, színházi előadásokkal, mozifilmekkel, koncertekkel stb.

Július:

- Hopplá fesztivál (2 nap): Várkertben megrendezett zenei fesztivál, ami a helyi lakosoknak ingyenes.
- Szentgotthárdi Történelmi Napok: A szentgotthárdi csata évfordulója alkalmából szervezett rendezvény (<http://www.tortenelminapok.hu/>). Csatajelenetek, jurták, tábortűz, hagyományőrző népi játékok, népművészeti vásár, mesterségek utcája, zenés-táncos produkciók stb. várják az idelátogatókat.

Augusztus:

- Nemzetközi Művésztelep (7 nap): Alkotótábor neves európai képzőművészek közreműködésével (www.zveza.hu).

Szeptember:

- Zöld Szentgotthárd Környezetvédelmi, Kulturális és Gasztronómiai Fesztivál (<http://www.pannonkapu.hu/>): Családi Vadásznapi, III. Szentgotthárdi Szüreti Bárány ünnep és a "Nyeregbe Nyugat"
- Kuruc Nap
- VII. Nemzetközi Vasútmodell Kiállítás (3 nap, Hotel Lipa)

December:

- Adventi programsorozat
- Mikulás-party (2 nap)

Vallási turizmus

A szakralitás a vizsgált négy település által körbezárt területet kétségtelenül átjárja, hiszen boldoggá avatottakhoz, csodatevő forrásokhoz, zarándokutakhoz kapcsolódó vallásturisztikai adottságok megtalálhatóak a régióban, valamint két szerzetesrend a Dominikánusok és a Ciszterciék is egyedülálló hagyatékkal gazdagították a térséget. Ez utóbbival kapcsolatban egyértelműen Szentgotthárd rejt még szunnyadó lehetőséget, és ide tartozik a Boldog Brenner Jánosról elnevezett kápolna, melyhez mindig érkeznek zarándokok, akik ellátogatnak az országszinten is ritkaságszámba menő és felújítás alatt álló, de így is gyönyörű barokk stílusú ciszter Nagyboldogasszony templomba. Ezt az adottságot ki kell használni és a templom után, annak környékét is felújítani, rendbe tenni, hiszen a látogatóban az összkép marad meg. Zirc példáját alapul véve a templom és a Brenner-kultusz köré szervezett programok, rendezvények akár szálláshelyeket igénybe vevő turistákat is vonzhatnak, ám ez a célcsoport fizetőképességét tekintve nem a legjövedelmezőbbek közé tartozik, és sajátos igényekkel rendelkeznek. Ahogy a wellnessre érkező vendégek, úgy a vallásturisztikai látogatók átmozgatása más területekre az egyéb látványosságok felkeresését, és esetlegesen vendéglátóhelyek szolgáltatásának igénybevételét kombináló csomagokkal oldható meg. Csak komplex kínálattal tartható fenn, és emelhető a városban eltöltött éjszakák száma.

Helyi szintű szinergiák

A négy város turisztikai lehetőségeit, és a hozzájuk kapcsolódó irányok áttekintését, összegzését követően tudjuk csak felelősséggel kialakítani a közös stratégiát, meghatározni egy egységes, unikális kommunikációt, mellyel kiemelhető a valójában még nem létező régió az ismeretlenségből, és felhelyezhetővé válik a turisztikai térképre, olyan desztinációk mellé, mint Sárvár, Bük, Kőszeg, Hévíz, vagy a Balaton.

Ha a pályázati kiírást elvárásaiból indulunk ki, akkor a „Rába élmény” valójában két település esetében jelenhetne meg önazonosításként, ez pedig Körmend és Szentgotthárd. Sem Vasvár, de Óriszentpéter még kevésbé definiálható Rába élményt nyújtó városként. A másik hívószó a „családi élmény”, akik számára már megfelelő célrégióvá válhat e térség.

Az aktív turizmus iránt érdeklődők szinte kivétel nélkül találnak kedvükre való kikapcsolódási lehetőséget, ám ezek zöme mindegyik város esetében nagy hasonlóságot mutat. A természetjárás, kerékpáros- és bakancsos turizmus, valamint a vízi sportok (evezés, horgászat) képezik azt a szűk repertoárt, amit jelenleg nyújtani tud e téren a régió.

Egységesség mutatkozik abban is, hogy viszonylag kis számú, vagy leromlott állapotú épített örökségi kínállattal bírnak a városok. Míg Körmenden a kastély, addig Szentgotthárdon a kolostor, a színház és a kaszagyár, Óriszentpéteren a téглаégető és a Malom mögötti épületek, Vasváron pedig a Sörház szorul komoly felújításra ahhoz, hogy turisztikailag is vonzóvá váljon, emellett még fontos lesz majd a felújításokat követően az említett épületek funkciókkal való megtöltése, és ezen funkciók turisztikai relevanciájának mértéke is. Vasváron ugyan a Domonkos templom jó állapotban van, de a város viharos történelmi múltja miatt a régebbi épületek száma csekély, Óriszentpéteren a tájra jellemző építészeti stílust megőrző házakkal hasonló a helyzet, míg Körmenden és Szentgotthárdon egy-egy városképi elem, elsősorban terek, parkok ugyan megújultak, de a történelmi épületek, ahogy azt említettük is leromlott állagúak, és ebbéli állapotukban nem igazán bírnak turisztikai értékkel. E közös hátrányt azonban előnnyé is lehet kovácsolni, a város felfedezését játékos, interaktív, az új technológiai vívmányokat is felvonultató módon lehetővé tevő megoldásokkal. E cél kettős, egyrészt, akár egész napos programként meghosszabbítja az itt tartózkodást, másrészt pedig bemutatja a város rejtett értékeit, sőt megmutathatja, átélhetővé teheti azok múltját és akár jövőjét is. Ez utóbbival az újból látogatás hajlandóságát is emelheti a vendégekben.

A turisztikai kínálat így történő felvonultatása nem csak városon belül, hanem városok közötti lehetővé tételével olyan új távlatok nyílhatnak meg, amikre eddig nem volt precedens. Remek lehetőség a települések keresztmarketingjének kialakítására éppúgy, mint további vendégéjszakákra, és közös, térségi, speciális csomagok létrehozására, melyek inkább a következő fejezetben tárgyalt különbségekre kell, hogy épüljenek majd.

A legfőbb azonosságot azonban a városokat körülvevő tájkép jelenti. Akárhogy is nézzük Körmendnek, Szentgotthárdnak, Óriszentpéternek és Vasvárnak közel sincs annyi látnivalója, mint ami a közvetlen környezetükben található. A városoknak ki kell lépniük határaikon túlra, és be kell vonniuk turisztikai kínálatukba ezeket a kincseket. Egyfajta kiindulás pontként kell, hogy szolgáljanak a jövőben a Rába völgy, az Órség, vagy a Vendvidék felfedezéséhez. Képesse kell válniuk egyfajta esszenciális bemutatótérként ízelítőt adni a lehetőségekből, a falusi turizmus értékeiből. Nem véletlen a helyi piacok programba foglalása, mivel ezek lehetnek az elsődleges eszközei a megvalósításnak.

Az ökoturisztikai irány kivétel nélkül minden településnél felmerült, más-más kontextusban. Ez szintén egy olyan kapcsolódási pont, mely a legújabb trendekhez jól illeszthető, jelentős potenciállal bír, és a városok, valamint közvetlen környezetük összekapcsolását is szolgálja. Szentgotthárd és Körmend esetében elsősorban a Rába folyóra, a Rába partra alapozva erősíthető ez az irány, de ugyanígy bevonhatóak a fejlesztések során a városi parkok is. Óriszentpéternek a szerves településszerkezetből fakadó, természetes, zöld szigetekkel szabdaltnak a településképe, Vasvárnak pedig a városszéli erdők, és

szőlőültetvények benyúlásai, valamint az olyan rejtett értékei, mint amilyen a geotermikus távhőrendszer, mely ugyan nem turisztikai kínálat része, de imázs erősítő szereppel bír.

A helyben és a környéken előállított termékek termelői piacon, illetve azon kívül akár a városi gasztronómiában is szerepet kapva, vagy akár külön ajándékboltokban az ökoturisztikai vonalat szintén a városi arculatba csempészhetővé teszi. A „fogyaszd a helyit”, „vegyél helyit” olyan hívószavak, amikre különösen érzékeny ezen egyre szélesedő idegenforgalmi tábor.

Nem csak tájképi, hanem egyéb természeti értékek, mint egyedi állat- és növényvilág is e térség sajátja. Több országos, vagy éppen európai szinten is különleges állat- és növényfaj utolsó élőhelye a négy város ölelte vidék. A természeti értékeken túl a népi építészeti emlékek is jó metszéspontot jelölnek ki egy közös turisztikai stratégiához és arculathoz. A Vendvidék, az Őrség és a Vasi Hegyhát pincéi, faépítészeti remekei, zsuppfedelükkal nem csak múltidézésre lehetnek alkalmasak, hanem a kor emberének is remek inspirálódásra adnak módot. A hagyományos mezőgazdasági művelés, mely ezekhez kapcsolódóan zajlik, valódi tapasztalásokat és élményeket kínálnak az ökoturizmus iránt érdeklődőknek. Az öko irány nem feltétlenül az elmaradottságot, a múltidézést jelenti, sokkal inkább a természetközeli életérzést, de a különböző, szóba jöhető turisztikai irányokról rövid áttekintést külön fejezet keretében adunk.

Ahogy a Rába kevésbé, a közlekedési útvonalak, különösen a 8-as út valódi kapcsolatot képez a települések között, melyből kissé kilóg ugyan Őriszentpéter, de megközelíthetőségét tekintve szintén kulcsfontosságú szerepet tölt be. Ez az útvonal a fő ütőere az Adriára tartó turistaforgalomnak, így különösen nyáron jelentős az áthaladó utazók száma. Mindegyik településnek lehetőség e hatalmas tömeg eredményes megszólítása, és akár szezonon kívüli visszahívása, akár egy-egy hosszú hétvége erejéig.

Közös elem még a gazdag kulturális múlt. Vasvár évezredes történelmi öröksége talán a leggazdagabb, viszont kézzelfogható tárgyi emlékekben a legszegényebb. Körmend a Batthyány kultúrkört aknázhatja ki, Szentgotthárd 800 éves múltjából meríthet, míg Őriszentpéter a történelmiséggel szemben, a kézműves hagyományok mentén jelenít meg színes kulturális kavalkádot, ahogyan az az ott megvalósított rendezvényeken erről teljes hitelességgel meg is győződhetnek az odalátogatók.

Ha már a rendezvényeket említettük akkor egy újabb kapcsolódási pont körvonalazódik ki. Mindegyik város, méretéhez mérten gazdag, és változatos programkínálattal rendelkezik, melyek között nem egy országos hírűt is találunk. Ahogy több turisztikai fejlesztésnél párhuzamosság jelenik meg a térségben, néha feleslegesen is konkurenciát teremtve a régió belül, és nehéz helyzetbe hozva ezzel a hasonló adottságokat felvonultató szolgáltatókat stb., úgy a rendezvények esetében érdemes lenne egy közös platform kialakítása és a szervezői munka területi szintű összehangolása.

A programkínálatból kiemelve néhány példa:

Hagyományőrző rendezvények:

Szentgotthárdi Történelmi Napok (július)

Körmendi Napok (augusztus)

Gasztronómiai rendezvények:

Zöld Szentgotthárd Környezetvédelmi, Kulturális és Gasztronómiai Fesztivál (szeptember)

Rétes Fesztivál (augusztus)

Bárány Fesztivál (április)

Tökfesztivál (szeptember)

Kulturális rendezvények:

Szerelmesek Fesztiválja (június)

Alterrába (július)

Hopplá fesztivál (július)

Nemzetközi Színhátszó Fesztivál (június)

Őrségi vásár (június)

Héترétország (augusztus)

A vázlatosan összeállított fenti lista áttekintéséből is kiviláglik, hogy a térségi rendezvénykínálat erősen a nyári időszakra fókuszál, míg főként Őrszentpéter és Vasvár esetében említhető szezonon kívüli jelentősebb rendezvény. Bár a fejezetben a hasonlóságokat vizsgáljuk, ez esetben itt nem feltétlenül előnyként kell tekinteni a hasonló, különösen az időben egymáshoz közel található programokra. A térségi rendezvénynapotár kialakítása a fentiek tükrében mindenképpen indokolt, melyben hangsúlyos elemként a különlegességet jelentő attrakciók fejlesztésére kell a fókuszot tenni.

Helyi szinten szinergiát mutat a sportturizmus szinte teljes hiánya, noha a kisvárosi lét, a jó levegő, a kisebb forgalmú településrészek, viszonylag kicsit időszakosan könnyen lezárható belvárosi terek, és a városokat körülölelő természeti környezet remek lehetőséget nyújt a különböző sportesemények szervezésére és megtartására. Az adottságokból kiindulva nem a technikai sportok jelentik az elsődlegesen megcélzandó sportágak körét, sokkal inkább a csapatjátékok, és egyéni kihívásokat jelentő olyan, napjainkban roppant népszerűségnek örvendő szabadidős tevékenységek, mint a különböző futó- és kerékpáros aktivitások. Ezek tovább erősíthetik a térség természetközeli imázsát, és a Rába is bevonható a vízi sportokhoz kapcsolódó versenyeken keresztül (pl. Sárkányhajó verseny

stb.) Körmenten a kosárlabda kultuszt kell kiaknázni, és arra épülő rendezvényeket életre hívni, míg Őriszentpéteren már most is szerepel a programkínálatban két terepfutó, illetve kerékpáros verseny, ami a helyiek jó helyzetfelismeréséről árulkodik. Ahogyan van Balaton megkerülő verseny, úgy lehet a térségen átívelő futó-, evezőverseny, vagy akár több helyszínen megrendezett csapatverseny is.

A szinergiahatásokat illetően elmondhatjuk, hogy a rendezvények összehangolásával már kialakítható egy olyan térségi turisztikai csomag, amivel sikerrel megszólítható a környék jelentősebb desztinációiba érkező idegenforgalmi tömeg. Ez azonban nem alkalmas arra, hogy a négy város uralta területet megkülönböztethetővé tegye, és egyedi beazonosíthatóságot biztosítson számára. Ebből sokkal inkább, egy jelenleg még mozaikosan meglévő, ám ezen puzzledarabokból egy közös, és országosan is egyedi arculat alakítható ki. A hitelességet szem előtt tartva a kisvárosias lét, a természeti és épített környezet, a különleges gasztronómia és a rejtett, felfedezésre váró értékek képezhetik azokat a kirakóelemeket, amik helyes kontextusba helyezve képesek a turisztikai térképre helyezni, és unikálissá tenni e kistérséget.

Helyi szintű különbségek

A hasonlóságok bemutatása során már röviden említést tettünk, néhány különbségről is. A helyzetelemzésben bemutatott vendégéjszakák száma már jól tükrözi, hogy mekkora eltérések vannak az egyes városok turisztikai fejlettségében, és arra vonatkozóan is utat mutatnak, hogy melyek azok a települések, ahol érdemi szálláskapacitás áll rendelkezésre, valamint milyen programkínálattal tudják a vendégeket odacsábítani és minél hosszabb maradásra bírni.

Ebbe Szentgotthárd tölt be vezető szerepet, noha építészeti öröksége komoly megújítást kíván, ám ezt már felismerték a város elöljárói is, és a folyamat elkezdődött. A fürdő közel százezres vendégéjszakaszámot generál, és a nyári időszakban képes olyan programkínálatot felvonultatni a város, mely hat éjszakára is maradásra készíti a hazai turistát. Körment, már csak méreténél fogva is a lista elejére kívánczik, ám turisztikai súlya kisebb, mint a Szentgotthárdnak, noha semmivel sem bír kevesebb potenciállal, mint a szomszédvár. Ha a két település erősítené, és összehangolná turisztikai stratégiáját, abból mindketten profitálhatnának, sőt a régió is nyertese lenne. Körment a legkönnyebben a város kosárlabda életéből meríthet, turisztikai, különösen sportturisztikai oldalról, de ez jelenleg szinte teljesen kiaknázatlan potenciál. Pedig számos szezonon kívüli rendezvénnyel (tavasz, ősz) meg lehetne mozgatni százakat, ezeket, hogy a városba látogassanak és sportoljanak, küzdjenek a különböző versenyeken. Míg sportolóként kifejezetten a versengés miatt jön egy-egy sportrendezvény miatt, addig – amennyiben a város és turisztikai kínálata – elnyeri tetszését, később

családosan, vagy sportoláson kívül, pihenési céllal is visszatérhet a településre. A másik ilyen egyedi elem Körmenten a Batthyány kultúrkör. Ez bár verbális elemeiben legalább megjelenik a városi kiadványokban, és a kastély leromlott állagú épületében a múzeum is igyekszik minél színvonalasabb tárlatot kialakítani, azért még bőven van fejlődési lehetőség, mind minőségben, mind mennyiségben, hiszen egy olyan családról beszélünk, amely sok értékes emberfőt adott a magyarságnak, és számos legenda kapcsolódik hozzájuk. A kastély és parkja pedig valódi ékköve lehet a városnak, ha teljes pompájában ragyogna.

Óriszentpéter legfőbb különbsége a többi településtől, hogy közlekedési és a Rába szempontjából is távol esik a három város tengelyétől. A másik lényegi különbség, hogy egy önálló és turisztikailag ismert, bejárattott kistérségi központja, fővárosa. Az Órség önálló identitással, az emberek fejében egyértelmű és pozitív asszociációkkal rendelkező turisztikai desztinációja. Óriszentpéter a leginkább természetközeli város, már csak méretéből, elhelyezkedéséből adódóan is. E település bírja az legnagyobb országos ismertséggel rendelkező fesztiválokat a térségben. Méretéhez képest megfelelő számú szálláshellyel is rendelkezik, így a turisztikai oldalról a leginkább egyben lévő település. Esetében inkább finomhangolásra, megújulásra, frissítésre van szükség.

Vasvár ennek tökéletes ellenpólusa. A város életében a turizmus alig érzékelhető, holott igazán egyedi attrakciók bújnak meg az álmos kisvárosban. Az épített örökségből, ami még fellelhető, az jó állapotban van, a domonkos örökség úgyszintén. Kis termálfürdője messze nem ér fel Körment, vagy Szentgotthárd wellness központjához, ám pont csöndes, családi hangulata jelenthet egyedi vonzerőt számára. Vasvárra különösen igaz, hogy az értékeit fel kell fedezni, nem adja olyan könnyen magát a városka. Elsőre nem is hinnénk, hogy különleges Kneipp objektumok bújnak meg a városban, hogy megannyi legenda szövi át, mint ahogy azt sem, hogy komoly méhészeti és pálinkakészítési hagyományok, gazdag helyi termelői közösség található a városban és a közvetlen környékén.

A hasonlóságokon túl sokkal érdekesebbek talán a különbségek, melyek egymáshoz kapcsolódva egy új turisztikai régió kialakulásához járulhatnak hozzá. Az, hogy ezt mely idegenforgalmi ágban, ágakban lenne megvalósítható, függ attól is, hogy a közvetlen szomszédságban lévő jóval nagyobb turisztikai vonzerővel rendelkező régiók kínálatát a jelen kistérség lehetőségei kiaknázásával, fejlesztésével, mely pontokon lehet jól kiegészíteni, és megfelelő illeszkedést elérni.

Ezért a következő fejezetben a régiós turisztikai lehetőségeket tekintjük át, majd pedig a szóba jöhető turisztikai szegmenseket.

Turizmus szerepe a régióban

Turizmus szerepe Vas megyében

Vas megyét alapvetően két nagy desztináció dominálja, Sárvár és Bük. Ezen az orrnehéz állapoton közel egy évtizede próbálnak változtatni a megyei döntéshozók, szervezetek. Több koncepció is napvilágot látott már az évek során, és a turisztikai fejlesztéseket is igyekeztek egy egységes keretbe foglalni, annak érdekében, hogy ne fejlesszenek egymásra a megye egyes területei, ennek jegyében született meg a koncepció, mely az „Egészség – Minőség – Egyediség” vezérgondolat mentén fogalmazódott meg (VMKIK).

Ahhoz, hogy fejlesztési irányok jól körülhatárolhatók, a célcsoportok kellő alapossággal beazonosíthatók legyenek, célszerű a vonzerők minősítése, azok helyi, térségi, nemzeti és nemzetközi jelentőségének megállapítása. Ezt követően már meghatározhatók a termékfejlesztési prioritások is, és az újabb célcsoportokat is jobban definiálhatók.

Jól látható, hogy prioritást élvez a minőségi vendégkör megszólítása, a tematikus turisztikai kínálat létrehozása, továbbá a helyi termékek turisztikai kínálatba építése. Az eddig megvalósult fejlesztések ez irányba mutatnak.

Habár Bük és Sárvár húzza a régiót, ám a gyógy- és wellnessturizmus területén is szükség van ügyfeladatokon és egyéb kutatásokon alapuló, a nemzetközi trendekhez igazodó, innovatív termék- és szolgáltatásfejlesztésre. Ennek indokoltsága, hogy e két ismert hazai márkát az erősödő nemzetközi versenyben egyedileg pozícionálhatóvá kell tenni.

A wellness mellett a megye másik jelentős adottságára, a természeti-, táji értékekre, illetve a kulturális vonzerők egyediségére alapozva, szelídturisztikai és kulturális márkák kialakítása is megvalósult, elkezdődött (Őrség, Vulkánság, Vasi Hegyhát stb.). Látni kell, hogy ezen alszegmens fejlődéséhez nem elegendő, hogy ha azt várjuk, hogy a két fürdővárosba érkező vendégek majd spontán kirándulásokon felfedezik maguknak Vas megye egyéb attrakcióit, és onnan ráadásul jelentős költéssel, számos plusz vendégéjszakával távoznak.

A közös termékfejlesztéshez, és a sikeres pozícionáláshoz szükséges az érintett területeken lévő települések közötti párbeszéd, együttműködés, és a koordináció. A siker további záloga a szakmában dolgozók és vállalkozók valódi, nemzetközi versenyképességét, innovativitást eredményező továbbképzése is. Azt is látni kell, hogy a határon átnyúló programok létrehozása a turizmus területén is szoros nemzetközi összefogást, bizalmi együttműködést követel meg. Bár országhatárok szelik ketté

a területet, földrajzilag nincs lényegi különbség osztrák, vagy szlovén és a magyar táji adottságok között. Ezek a hasonlóságok, a termékstruktúra és az egyedi jellegzetességekkel tarkított, mégis rokon kulturális kínálat jó alapot szolgáltathatnak ahhoz, hogy létrejöhessen a térségekben akár egy olyan, határo(ko)n átnyúló turisztikai desztináció, amely jobban látható, és sikeresen értékesíthető harmadik országbeli küldő piacokon is.

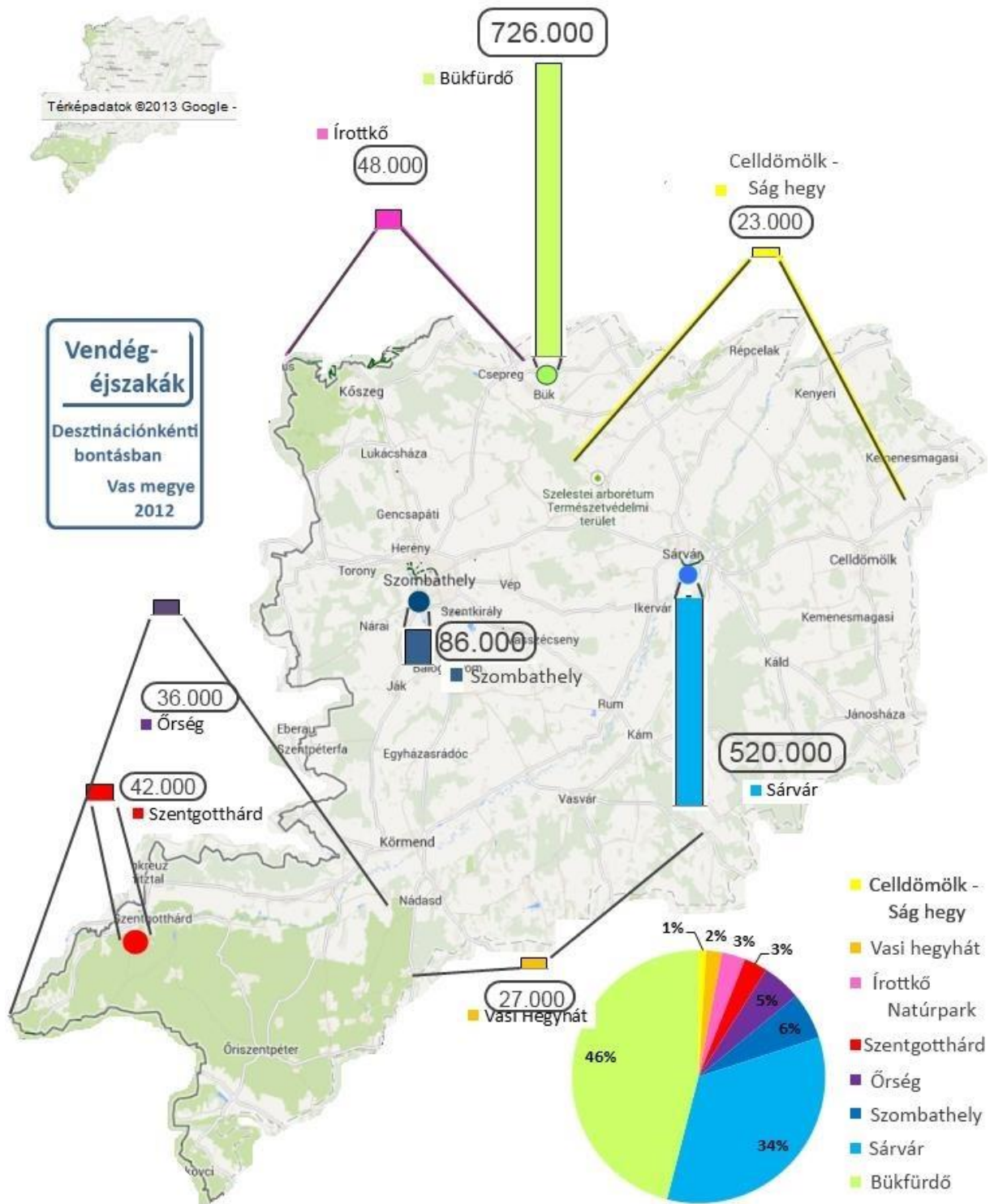
A megye turisztikai kínálata a már említett egészség – minőség – egyediség mentén szerveződik, értve ez alatt a testi-lelki-szellemi egészség valamennyi vetületét, a magas minőségű, innovatív termék- és szolgáltatásfejlesztést egy élményközpontú, egyedi célterület, térség létrehozása érdekében.

Az, hogy jelenleg milyen erőt képvisel a megye, és azon belül a főbb desztinációk, a KSH adataiból jól kiolvasható.

2017-ben Vas megye kereskedelmi szálláshelyein 509 ezer vendég szállt meg, 3,4%-kal több, mint egy évvel korábban. A vendégek több mint felét adó belföldiek száma 6,5%-kal bővült, a külföldieké alig változott (+0,2%). A vendégéjszakák száma (1,6 millió) 4,4%-kal meghaladta az előző évet. A belföldi vendégek 7,2, a külföldiek 2,1%-kal több éjszakát töltöttek el a megye szálláshelyein.

A külföldi vendégek közül a legtöbb vendégéjszakát (az összes külföldivendég-éjszaka forgalom 82%-át) a Csehországból, Ausztriából és Németországból érkezők foglalták. Közülük a csehek 4,4%-kal több, az osztrákok és a németek 1,0, illetve 4,6%-kal kevesebb éjszakára vették igénybe a megye szálláshelyeit.

A vendégéjszakák közel nyolctizedét realizáló szállodák forgalomműködése 3,5%-os volt. A szálláshelyet is igénybe vevő idegenforgalom területi megoszlása a megyében igen egyenlőtlen. A legfrekvenciáltabb terület mind szállásférőhelyek, mind pedig az eltöltött vendégéjszakák kiugróan magas arányával Bük / Bükfürdő térsége, ahol maga a város adja szálláshelykapacitás túlnyomó részét. Ezt szemlélteti a VMKIK által készített 2013-as kimutatás is, mely jól példázza az anomáliákat.

A megyei kereskedelmi szálláshelyeken 2017-ben 23,9 milliárd forint bruttó árbevétel képződött, az előző évinél folyó áron 11%-kal több. Az összes árbevétel 51%-át a szállásdíjakból, további 36 és 13%-át pedig az egyéb szolgáltatásokból és a vendéglátásból származó árbevételek tették ki. Az

elfogadóhelyeken a belföldi vendégek 1,3 milliárd forint értékben fizettek SZÉP-kártyával, ami 11%-kal több volt, mint 2016-ban.

Turizmus szerepe Hévíz és a Balaton nyugati medencéjében

2018-ban 1 millió 223 ezerre emelkedett a vendégéjszakák száma Hévízen az önkormányzat által vezetett nyilvántartások szerint. A legtöbb vendégéjszaka 430 ezer, a magyar vendégeknek köszönhető, akik átlag 3,4 éjszakát töltöttek, ami magasabb szám, mint az országos átlag. A külföldiek között továbbra is németek érkeznek legtöbbször, őket sorrendben az oroszok, az osztrákok, a csehek, majd a szlovák vendégek követik. A külföldiek közül a németek és az oroszok kifejezetten gyógyulni jönnek, amit a 9,5 és 9,7 éjszaka átlagos vendégéjszaka is mutat. Hévízre nemcsak gyógyulni, hanem pihenni, feltöltődni, szórakozni is járnak. És az is beszédes, hogy a látogatók 80 százaléka visszatér, ami kiemelkedő arány. Emellett tovább erősödött a közép-európai vendégkör, elsősorban fiatalabbak, családosok érkeznek, Csehországból 2018-ban már 6, Szlovákiából 8, Lengyelországból pedig 11 százalékkal többen voltak Hévízen.

Hévíz vendégköre lassan, de biztosan átalakul, a korábbi 30 százalékról mára 40 százalékos lett a belföldi vendégek aránya, miközben a német és az osztrák turisták rendszerváltás óta tartó csökkenését sikerült megállítani és a trendet megfordítani. Már nemcsak az jellemzi a várost, hogy itt gyógyulni lehet, de a wellness és a fürdőkultúra is egyre többeket és egyre fiatalabb vendégkört vonz. A turizmus révén befolyó adóforintokat a város visszaforgatja az idegenforgalomba, aminek eredményeként a magán szállások iránti érdeklődés is növekszik, mivel négy éve önkormányzati támogatással indult egy fejlesztési támogatás, amit eddig 110 szobakiadó igényelt.

A város, az önkormányzat által működtetett Hévíz-Balaton Airport 6,6 milliárd forintos fejlesztését is tervezi, amivel a nyugat-magyarországi térségnek az újabb növekedési lehetőséget biztosít.

Míg Hévíz rekordot, rekordra halmoz, addig Keszthely 2018-ban 20%-os visszaesést volt kénytelen elszenvedni, és így a vendégéjszakák száma 200.000 alá esett. A városban közel 370 szálláshely több mint 6800 férőhelye várta a pihenőket, valamint számtalan igazán nívós rendezvény. A KeszthelyFest volt a nyugat-balatoni térség legsikeresebb és legismertebb rendezvénye, de nagy népszerűségnek örvendett a Bor Összehoz Keszthelyen, az advent és a szilveszter is. Keszthely felismerte a sportturizmus előnyeit is, és jó érzéssel nyúlt ezen turisztikai szegmenshez. A Keszthelyi Kilométerek, a Tour de Hongrie és a Keszthelyi Triatlon sok versenyzőt és szurkolót vonzott a városba.

Turisztikai kínálat régióban

Turisztikai kínálat Vas megyében

Miközben a megyét dominálja a két fürdőváros a turisztikai szegmensben, a térség adottságai sokkal több lehetőséget rejtenek, amik kiaknázása már elkezdődött, és az egyre bővülő turisztikai kínálatban nyilvánul meg. Ahhoz, hogy milyen termékfejlesztési irányokban érdemes gondolkodni, fontos áttekinteni a megye adottságait, és az azokon alapuló, már megvalósult termék- és szolgáltatáskínálatát.

Ha megyei lehatárolást vesszük alapul, akkor egy viszonylag kis területű térségről beszélünk (3336 km²), azaz nincsenek távolságok, ám ennek ellenére természeti és táji adottságai nagyfokú változatosságot mutatnak. Tájképi értékekben gazdag tájai, különösen a szubalpin középhegységi és dombsági területek, továbbá a Kemenesalja és a Marcal-medence bazaltkúpjai. Fontos potenciállal bír a nyugati, csapadékosabb vidékek magas erdősültsége, sok helyütt a nagy kiterjedésű, összefüggő erdőségek megléte. Különösen jelentős a hivatalos védelmet is élvező Kőszegi-hegység és Órség területe, melyek a kirándulóturizmus célterületei. Vas megye az ország természeti, táji szempontból egyik leginkább összetett képet nyújtó térsége, noha ez még korántsem került kiaknázásra. Annál inkább a kedvező geotermikus adottságai.

Gyógy- és wellness turizmus

Több településen is fürdők kiépítése valósult meg, s mára a megye idegenforgalmi vonzerői sorában a termál- és gyógyfürdők kiemelt szerepet töltenek be. A hévíz kutak jelenleg túlnyomóan gyógy- és idegenforgalmi, fürdőzési, illetve ásványvíz hasznosítási célokat szolgálnak, csak kezdeményezések vannak hőenergia hasznosításra, amire éppen Vasvár az egyik jó példa.

Aktív turizmus

A megye vízrajzi adottságai szintén kedvezőek. A megyét mintegy 120 km hosszon átszelő Rába folyó a hazai vízitúrázóknak körében kimagaslóan népszerű. A folyón vezetett túrák résztvevőinek számával a Tisza után a Rába a második helyen áll. A Rába népszerűsége a folyó környezetének természeti szépségében, sok helyütt teljes háborítatlanságában rejlik. Kiemelkedő továbbá, hogy a Rába gyakorlatilag az egyetlen olyan folyó Magyarországon területén, amely kisvízkor is, de különösen a közepes és a magas vízállások idején egyes szakaszaival vadvízi jellegű túrákra is alkalmas. A folyók,

tavak, víztározók közül a megye több térségi jelentőségű horgászvízzel is rendelkezik. A legjelentősebbek: a Rába, a Pinka, a Vadasa-tó, a Szajki tavak, a gersekaráti tározó, a máriaújfalui, bajánsényei és a döröskei tározó, illetve a szombathelyi horgásztó. Ezek az állóvizek a nyári időszakban részben strandolási lehetőséget is nyújtanak, és üdülési, kirándulócélpontok is egyben.

A már említett magas erdőszűltségi mutatóknak, és természetvédelmi területeknek köszönhetően a bakancsos turizmus két kiemelkedő célpontja a Kőszegi-hegység és az Őrség területe. Mindkét kistérség egymással is versengve törekszik a turisták megszólítására, holott lényegi különbségek vannak a két terület között, amit a turisztikai kínálatnak is célszerű tükröznie.

A Kőszegi-hegység elsősorban tájképi értékekben gazdag, szubalpin jegyeket is mutató erősen tagolt, kiterjedt erdőségekkel borított felszíne ideális feltételeket teremt a gyalogos túrázás számára. A jelentős szintkülönbségek és a nagyobb területi kiterjedés akár több napos túrák tervezését is lehetővé teszik. A hegység kedvelt turista célpontja a Szent-Vid-hegy, és a hegység legmagasabb pontján, az Írott-kő-kilátó.

Ezzel szemben az Őrség kisebb mértékű domborzati tagoltsága lehetővé teszi egészen könnyű gyalogtúrák megtételét is. Néprajzi, történelmi és kulturális értékekben már csak nagyobb kiterjedésénél fogva is gazdagabb, mint északi társa. A Nemzeti Park területe, a nagyobb távolságok miatt elsősorban a kombinált (gyalogos, kerékpáros, autós) kirándulásoknak kedvez. Az Őrség elsődleges kiránduló célpontjai: Őriszentpéter, Szalafő, Pankasz, Magyarszombatfa, Velemér, Bajánsénye, Hegyhátszentjakab.

A két versengő, ám valójában inkább egymást jól kiegészítő térségen halad keresztül, és köti azokat össze az Országos Kéktúra útvonal, valamint a Dél-Dunántúli Kéktúra, amely szintén az Írott-kőről indul, és az Őrség látnivalóit érintve lép ki a megyéből.

A természetjárás, a gyalogtúrák és túraútvonalak iránt egyre fokozottabb igény mutatkozik. Vas megyében ma már az Őrségen és a Kőszegi-hegységen kívül, a Ság-hegy és a Vasi Hegyhát területén is részben kiépített és karbantartott útvonalakkal, tanösvényekkel találkozhatunk. A Vasi Hegyháton különösen érdekes a 19 településen át húzódó Kneipp-ösvény.

Ezek az útvonalakon egyre nagyobb számban vezetnek tematikus túrákat, és szerveznek teljesítménytúrákat, amelyek sok vendéget vonzanak (pl. Írott-kő 70/35, Őrség 50/30/20, Hegyhát 50/30/20/10 stb.).

A túrajelzéseket sokhelyütt újrafestették, kihelyezésre kerültek információs és útbaigazító táblák, amelyek a főbb nevezetességeket, látnivalókat is jelölik.

A megye változatos természeti, táji, domborzati adottságai ideálisak a kerékpáros turizmus számára is. A hazai kerékpáros természetjárók jelentős számban keresik fel az ország nyugati térségét. Vas megye számos kerékpárral jól bejárható tájegységet, egymástól nem túl nagy távolságra fekvő természeti, néprajzi, népi építészeti, műemléki látnivalót, illetve ezek együtteseit foglalja magába. Az egyre nagyobb tömegeket megmozgató kerékpáros turizmus szempontjából lényeges, hogy a megyében összefüggő kerékpár úthálózatok kialakítása folyamatosan zajlik, ahol ez még nem történt meg, vagy nem kivitelezhető, ott pedig részben alacsony rendű és forgalmú „kerékpárbarát” utak állnak rendelkezésre.

A megye aprófalvas, határmenti térségeinek kisforgalmú összekötő útjai és a már kiépült - kevés - településközi kerékpárút lehetőséget teremt akár egyéni, akár csoportos túrák szervezésére. Egy-egy tájegység valamely településén megszállva adott túranap alatt a környék látnivalói kerékpáros túraútvonalra felfűzve végigjárhatók. Sajnálatos módon azonban a kerékpárút kiszolgáló létesítményei meglehetősen hiányosak. Kevés a kiépített kerékpáros pihenő és elsősegélynyújtó hely, a kerékpáros turisták elhelyezését szolgáló szálláshely, a kerékpárjavító, ill. kölcsönző. A turisták tájékoztatása is kívánivalót hagy maga után, ugyanis a tájékoztató táblák részben hiányoznak, ily módon semmi sem hívja fel a helyszínen a figyelmet a látnivalókra.

A nagyfokú erdősültség nem csak a kirándulókat vonzza, mivel apróvadakban és főként nagyvadakban is gazdagok, ennek ellenére a megye nem tartozik hazánk különös idegenforgalmi jelentőséggel bíró kiemelt vadászterületei közé. A vasi vadászterületek elsősorban a gazdag szarvas állomány miatt vonzóak a hazaiak mellett a külföldi, javarészt Németországból és Ausztriából érkező vendégvadászok számára.

A megye táji adottságai a lovasturizmus számára is kiválóak, amit jól mutat, hogy évről évre nő a lovaglási lehetőséget is biztosító szálláshelyek, vendéglátóhelyek száma, illetve létesülnek az elsődlegesen lovaglásra, túralovaglásra szakosodott lovas tanyák, lovardák is.

Ökoturizmus

Az aktív turizmus kapcsán felsorolt természeti értékek az aktív szabadidő eltöltésének lehetősége mellett, jó alapot nyújt az öko turisztikai értékek iránt érdeklődők megszólítására is. Az öko- és az aktív turizmus szorosan kapcsolódik egymáshoz, ám ez utóbbi a környezeti értékek iránti elköteleződés magasabb szintjét jelenítik meg. Nem véletlenül kedvelt célpontja az ökoturizmusnak az Őrség, mivel Vas megye legfontosabb természeti értékeit jórészt az Őrségi Nemzeti Park foglalja magában. Az Őrségi Nemzeti Park 44 ezer hektáros kiterjedésének háromnegyede (33 ezer ha) található a megyében.

Területén elevenen élnek még az ősi mesterségek, népi hagyományok. Egyedülálló a szeres és szórvány településszerkezet, melyek együttesen adják a nemzeti park értékét, vonzerejét.

További két tájvédelmi körzet (Kőszegi- és a Ság-hegyi Tájvédelmi Körzet) mellett 7 országos jelentőségű természetvédelmi terület is található. Közülük 5 terület arborétum vagy gyűjteményes kert (Kámoni, Sárvári, Szelestei, Jeli arborétumok és a Körmendi kastélypark) egy emlékhely (Nemesmedves) és a kőszegi tőzegmohás láp, amelyet országos jelentőségű, fokozottan védett területté nyilvánítottak. További mintegy 50 helyi védettségű és jelentőségű természeti érték és terület található a megyében, melyek kiterjedése eléri a 330 hektárt. A megye területének összesen 12,7%-a (3336 km²) védett.

Az osztrák Geschriebenstein Natúrpark Vas megyei „tükrözése” országban első Natúrparkja, az Írottkö Naturpark.

Falusi turizmus

Ahogy az aktív turizmus az ökoturizmussal számos ponton átfedést mutat, úgy a falusi turizmussal is rengeteg kapcsolódási ponttal bír. Ám addig, amíg az ökoturizmus fókuszában a természeti értékek megismerése áll, addig a falusi turizmus a hagyományos népi életforma bemutatását, átélhetővé tételét helyezi fókuszba. A városlakók számára különleges élményt nyújt a falusi gazdálkodás, az ottani életmód megismerése. A klasszikus értelemben vett falusi turizmus a megye nagyobb részén azonban csak részben működik, viszont az Őrségben és Kőszeghegyalján csaknem minden településen, a Vasi Hegyháton pedig több helyen is található magán szálláshelyek, amelyeket általában szépen felújított parasztházakban, portákon alakítottak ki. Többnyire itt még is reked a vidéki életforma bemutatása, kevés olyan hely van, ahol a vendég számára biztosított a lehetőség a hagyományos paraszti életmód mindennapjainak megismerésére és a mezőgazdasági tevékenységekbe történő tevőleges bekapcsolódásra. Leginkább csak a kézművesek tevékenységének megfigyelésére, kipróbálására, vagy népi ételek elkészítésére korlátozódik a vendégek és vendéglátók közötti kapcsolat. Külföldi vendégek esetében a vendéglátók nyelvismeretének hiánya is akadályozza közös tevékenységeket.

Kulturális turizmus

Vas megye idegenforgalmi potenciáljában a történeti, településszerkezeti, városképi, népi építészeti és a megőrzött egykori mesterségek, a máig élő kézműves tradíciók is számos további lehetőséget rejtenek magukban. A megye páratlanul gazdag kastélyokban, kúriákban, amelyek egy része műemléki védelem alatt áll. A kastélyok és várak is jelentős szerepet töltenek be az idegenforgalomban, és ennek megfelelően teljes kihasználásukra kellene törekedni. A hasznosítás egyik legelterjedtebb formája a

saját értékeiket bemutató kastélymúzeumok mellett a szállodai és a rendezvénytípusú szolgáltatás nyújtása. A múzeumi szerepkör mellett kulturális rendezvények – színházi előadások, zenei hangversenyek – is várják a látogatókat. Kőszeg, Szombathely, Sárvár történelmi városmagja, műemlékei szintén sok látogatót vonzanak.

Az ökoturizmusnál már említésre került az Őrségi falvak múltban gyökerező sajátos szerves településszerkezete, amely az Őrség egyik fő látnivalója.

A turizmus szempontjából fontos vonzerő lehet ez az épített örökség. A látványos, monumentális épületek lenyűgözik a látogatót, a kastélyok, várak egy-egy térség történelmi értékeinek, hagyományainak fontos, hangulatos közvetítői. Vas megye területe a Pannónia nevű római provincia része volt, ezért ebből a korból is találhatunk számos (szombathelyi Romkert, Iseum, vasvári sánc stb.) épített emléket.

A templomok és székesegyházak nem csupán vallási, hanem műemléki jellegüknek fogva is vonzanak látogatókat.

A kulturális turizmuson belül érdekes színter a vallási turizmus, s bár Vas megyében igazi nagy búcsújáróhely nincs, a vallási turizmus jelenléte ennek ellenére tetten érhető. Kedvező körülmény, hogy Szombathely római katolikus püspöki székhely, ami módot ad jelentős tömegeket vonzó egyházi rendezvények megtartására is. Ezen kívül a megyeszékhely, Szent Márton szülőhelyeként is jelentkezhet vallási turisztikai célpontként. A vallási turizmus potenciális célpontjai még Celldömölk, a „magyar Mariaszell”, Körmend a boldoggá avatott Dr. Batthyány-Strattmann László révén és Csehimindszent Mindszenty József bíboros kapcsán, valamint Gencsapáti, Vasvár, vagy a velemi Szent Vid hegyen álló kápolna is.

A térségen áthaladó nemzetközi zarándokutak (Szent Márton út, Mária út) szintén pozitív hatást gyakorolnak a megye vallási turizmusára. Ám ez az alszegmens inkább kiegészítő jelleggel vehető figyelembe, mivel tartósan nagy tömegeket, hosszú távú tartózkodásra nem képes megmozgatni.

Rendezvényturisztikai szempontból a megye jól ellátott, bár zömében inkább régiós jelentőségű fesztiválok a meghatározóak. A turisztikai szezonban sok hagyományos és új, szórakoztató rendezvény kínál különleges programot a helyben lakók, a külföldi és belföldi vendégek számára. Nemzetközi jelentőségével és méretével is kiemelkedik a Savaria Történelmi Karnevál rendezvénysorozata, amely Közép-Európa egyik legnagyobb historikus, több napig tartó rendezvénye (vásár, történelmi színház, történelmi táborok, jelmezes felvonulás) és mintegy százezer ember vidám időtöltését szolgálja évről évre.

Turisztikai kínálat Hévíz és a Balaton nyugati medencéjében

Ahogy Vas megyében kiemelkedik Bük és Sárvár, úgy a Balaton nyugati medencéjéből Hévíz és Keszthely, ha a turizmusról van szó. Több száz vállalkozás kapcsolódik e két településen a turisztikához, jellemzően a vendéglátás és a szálláshelyszolgáltatás tevékenységi körökben. Vendégéjszakák számát tekintve is milliós nagyságrendről beszélhetünk.

E régió fő turisztikai terméke egyértelműen a vízparti, családi üdülés, amely elsősorban a nyári időszakra jellemző, ugyanakkor a folyamatosan bővülő aktív lehetőségeknek (pl. ökoturisztikai és kerékpáros fejlesztések, kalandparkok, vitorlázás stb.), valamint a gazdag balatoni bor és gasztrókultúrának köszönhetően egész évben elérhető programokkal, télen is nyitva tartó, magas színvonalú éttermekkel, borteraszokkal, attrakciókkal célozza a régió az aktív kikapcsolódás és a gasztronómia szerelmeseit. Emellett szintén egész évben elérhetőek a gyógy- és családi fürdők, wellnesshoteltől kínált minőségi szolgáltatások, az ily módon átstrukturálódó kínálat eredményeként az év minden időszakában egyedi turisztikai kínálatokkal rendelkezik a Balaton régió.

A térség földrajzi elhelyezkedésének nagy előnye a Balaton közelsége és a balatoni kerékpárút, amely jelentős forgalmat bonyolít. Viszont a Hévíz központú kerékpárút hálózat nem biztosít összeköttetést a kistérség valamennyi településével, hasonlóképpen és a kiszolgáló kerékpáros létesítmények sem léteznek. A kijelölt kerékpárútvonalak nagy része nem alkalmas kerékpározásra a növekvő autóforgalom miatt, de a kerékpáros turizmus érzékelhető fellendülésével párhuzamosan növekszik a kiépített kerékpárutak száma és a kapcsolódó szolgáltatások színvonala.

Az egészségturizmus mellett a Balaton nyugati medencéjében a minőségi agro- és ökoturizmus jelent kiegészítő programkínálatot. Ezen szegmens kínálata önállóan is egyre jelentősebb vonzerőt gyakorol a térségben, az agro- és ökoturisztikai (pl. lovas-, vadász-, erdei-, horgász-, borturisztikai, kapcsolódó gasztronómiai szolgáltatások), a szálláshelyhez nem feltétlenül kötött - a kistérségi települések természeti erőforrásaira, mezőgazdasági, erdő-, vadgazdálkodási adottságaira, közösségi-kulturális és gasztronómiai örökségekre, mint turisztikai vonzerőre épülő - minőségi és komplex szolgáltatások egyre nagyobb számban jelennek meg.

A gyalogos turisztikai oldalról még nem megfelelő a túraútvonalak kialakítása, valamint hiányos kiszolgáló infrastruktúra.

Részben már meglévő szolgáltatások és lovas létesítmények – Alsópáhok, Cserszegtomaj és Rezi településeken – fellelhetők, de további potenciál kiaknázására még bőven van tér egyéb speciális szolgáltatások, lovasoktatás, szervezett-, egyéni- és csoportos lovas túrák, gyógylovaglás feltételeinek megteremtésével.

Két további turisztikai szegmens is jelen van a térségben, ám alulsúlyozottak az adottságokhoz képest. Az egyik a vadászturizmus, melynek térségi epicentrumává Rezi község válhat, a másik pedig a horgászturizmus, melyhez Alsópáhok rendelkezik megfelelő természeti adottságokkal.

A Balatoni régió ezen részének, valamint Hévíz környékének természeti-táji adottságai jó alapot szolgáltatnak a falusi turizmus erősítéséhez, mely ernyőként foghatja össze a korábban említett turizmusformákat.

Nem feledkezhetünk meg, arról a tényről, hogy a Balaton nyugati medencéjében található a badacsonyi, balaton-felvidéki, valamint a zalai történelmi borvidék. Ezek közül a badacsonyi és a balaton-felvidéki a szervezettebb, itt magasabb szinten használják ki a kapcsolódó programlehetőségekkel, új típusú rendezvényekkel (pincelátogatás, kóstoltatás a helyi termelők bevonásával történő kiterjesztése) tematikus borutak kijelölésével az ágazatban rejlő turisztikai lehetőségeket.

Keszthely, mint a kulturális örökség letéteményese a térségben, az elmúlt években sokat fejlesztette ezen irányú értékeit, különös tekintettel Festetics-kastélyra, mely mind interaktivitásában, mind programkínálatában komoly előrelépéseket tett.

A térségbe érkező vendégek számának, és az eltöltött vendégéjszakáknak a növekedése, valamint újabb küldőrégiók bekapcsolódásával színesedő turisztikai igények a kereskedelmi szálláshelyek bővítését, a meglévők minőségi fejlesztését tette indokolttá, az új keresleti igényeknek megfelelő térségi szálláshelykapacitás kialakítása céljából.

Tekintettel arra, hogy Hévíz és a Balaton két roppant erős identitással rendelkező idegenforgalmi desztináció, ez nehéz feladat elé állítja a kiegészítő szolgáltatásokat kínáló vállalkozókat, vagy éppen a térség más adottságaira építő turisztikai attrakciók üzemeltetőit.

Egy egységes kistérségi imázs kialakítása és bevezetése szinte lehetetlen vállalkozásnak tűnik ilyen helyzetben, és csak apró finomhangolásokkal lehet a már meglévő imázst bővíteni, kiszélesíteni.

A kistérség töredezettségét is jól mutatja, hogy a megjelenő turisztikai kiadványok és működtetett honlapok különböző koncepciók szerint jönnek létre, nincs közöttük átjárás, egymástól elszigetelten

működnek. A közös arculat kialakításában további nehézséget jelent a Hévízi-tó exkluzivitásának és a környező települések teljesen eltérő pozícionáltságának összehangolása és bemutatása. Jelentősek a települések közötti fejlettségbeli különbségek.

A termékfejlesztéshez kapcsolható turisztikai ágak

A négy város által keretbe foglalt térség városonkénti áttekintése, a környező nagy turisztikai desztinációk kínálata és tervezett fejlesztéseinek tükrében tíz olyan turisztikai ág azonosítható be, mely kapcsolódási, önazonosítási és fejlesztési lehetőségeket rejt magában. Ezek közül kell az(oka)t a szegmens(eke)t kiválasztani, ami(ke)t egységes arculatba és turisztikai termékínálatba összegyúrva meg lehet jelentetni az idegenforgalmi piacon.

Az egészségturizmus

Az egészségturizmus térhódítása világszerte jellemző, piaci részesedése a turizmuson belül gyorsan növekszik, ami az egészségtudatos szemléletmód, az egészséges életmód felértékelődésével és elterjedésével, valamint a demográfiai változásokkal, öregedő társadalmunkkal áll összefüggésben. A stressz, a civilizációs betegségek károsítják testi-lelki egészségünket, szervezetünk igényli a kikapcsolódást, az oldást. Cél az egészségi állapot javítása és az egészségmegőrzés, valamint a testlélek harmóniájának megteremtése. A megelőzés mellett a rehabilitáció, a betegségből felépülés a másik természetes mozgatórugója az ágazatnak. Ez az a turisztikai ág, mely a turisztikai szezon meghosszabbítását képes támogatni, hiszen időjárástól független. Az átlagos tartózkodási idő - többnyire a kúra jellegű kezelésekből adódóan - hosszabb, mint más turisztikai termékek esetében. Hévíznél, illetve a térségben Szentgotthárdnál is visszaköszöntenek az ezt alátámasztó nemzetközi átlag, mely 6 vendégéjszaka. További jó hír, hogy a vendégéjszakák magasabb száma nagyobb átlagos fajlagos költséssel párosul. Minthogy nem szezonális turisztikai termékről beszélünk, sőt kifejezetten az őszi, téli, tavaszi időszakban jellemzőbb kikapcsolódási forma, hiszen meleg időben, forróságban a meleg víz nem vonzó, ezzel szemben hűvös időben kívánjuk a meleget, a zárt, fedett tereket, ahol óvnak bennünket a hűvös, zord időjárástól, sőt wellness programokkal kényeztetnek.

Központi jelentőségű egy jelentős gyógyfürdő sűrűséggel bíró régióban, melynek célja, hogy Közép-Európa termálturisztikai központjává váljon, nem szabad azonban csak a termálturisztikai

szolgáltatásokra tenni a fókuszot, mivel ennél többről van szó. Az egészségturizmus alapját a természeti és ember alkotta vonzerők széles körű, komplex hasznosítása képezi.

Az egészségturizmuson belül további alszegmenseket különböztetünk meg:

- gyógyturizmus (krónikus betegek, fájdalmakkal küzdő vendégek);
- wellness turizmus (egészséges emberek, akik szabadidejükben élménydúsan kívánnak tenni egészségükért);
- medical-wellness turizmus (betegség/ek/ben szenvedő és/vagy betegséget orvosi-szakmai alapon megelőzni kívánó vendégek);
- medical turizmus (többnapos orvosi szolgáltatást igénylők /kivéve gyógyvízen alapuló szolg./ pl. fogorvosi, szemészeti, plasztikai beavatkozások)

A felsorolt szegmensek szinte kivétel nélkül jelen vannak a régióban. A fentiek közül egyfajta divattrendé is vált a wellness, fitness és az egyre népszerűbb szépségápoláshoz, prevencióhoz kötődő kúrák.

Jellemző wellness, fitness szolgáltatások:

- személyre szabott kezelések;
- fitness-vitalprogramok;
- szépség & masszázs;
- sport & mozgás képzett wellness-fitness trénerekkel

A felsorolt szolgáltatásokat a vizsgált régióban jelentős számú külföldi turista veszi igénybe, mely két tényezőnek köszönhető, egyrészt a gyógyvizeink, természeti és a kiépített infrastruktúra adottságaink jó színvonalának, valamint az európai átlaghoz képest kedvezőbb árfekvésnek. Azonban nemzetközi összehasonlításban, a lehetőségeinkhez mérten szerény piaci hányadot képviselünk a dentalturizmus kivételével az egyéb előre tervezhető gyógyászati szolgáltatásokban pl. epeműtét, ízületi protézis, gerincműtétek, plasztikai sebészet, szemészet. Nincs könnyű helyzetben az ágazat abban a tekintetben, hogy egyik legerősebb versenytársunk, éppen nyugati szomszédunk, Ausztria. Piaci pozícióinkat képesek vagyunk erősíteni, de ehhez folyamatos megújulásra, fejlesztésre, pozicionálásra, célcsoport-orientáltságra, intenzívebb marketing tevékenységre, az együttműködések fokozására van szükség.

A közös turisztikai termékkonceptióhoz jó alapot szolgáltathat az egészségturizmus, különösen a két fókuszterületre vonatkozóan, mely a „Rába élmény” és a „Család”. Ez az egyik olyan idegenforgalmi

piac, mely képes többgenerációs kínálatot biztosítani. A wellness-turizmus, élményfürdők programja széles társadalmi csoportok elérését teszi lehetővé, az iskoláskorú gyermekes családok mozgásterét a rendelkezésre álló szabadidő miatt erősen korlátozódik a nyári időszakra, a hétvégékre, az évközi iskolai szünetekre, ünnepnapokra. Ezt jól kiegészítheti a kisbabás célcsoport-specifikus kínálat! A szezonon kívüli időszakban a babás családok, ahol még nincs iskoláskorú gyermek az elsődleges célcsoportot képviselik.

Kiváló példa erre az osztrák locsmánder Sonnentherme, ahol szervesen elkülönül a gyerek, azon belül is a babaprogram, valamint a felnőtteknek szóló kínálat.

A családok megszólításához ugyanakkor komplex termékekre is szükség van. Az ezzel kapcsolatos elvárások kiterjednek a szállás, a vendéglátás területére, a természeti és épített környezetre, a kulturális programokra, a helyszín gyors és kulturált elérhetőségére és a speciális gyógyturisztikai szolgáltatásokra is.

A kiegészítő szolgáltatások körének kibővítése többnyire a térségi vonzerőleltár kínálatából valósul meg, melyek tovább javítják az ott tartózkodás idejének hosszát, az átlagos költséget és a vendégelégedettséget. A fő termékínálaton túlmenően a programkínálat összeállításakor tekintettel kell lennünk az egészségturisztikai céllal érkező vendég partnerének igényére, elvárására is. A komplex kínálat elősegíti a kollektív marketing térnyerését, és az együttműködések beindítását is. Az egészségturizmus mellett a térségben jelentős potenciállal bíró falusi turizmus adhat ehhez kellő muníciót.

A falusi turizmus

A falusi turizmus nem csak szolgáltatásínálatában, hanem szezonálisával is jól egészíti ki az egészségturisztikai szegmenst. Ez egyrészt szervesen összefügg a kínálati oldallal, amely rendkívül komplex és sokszínű, alapvetően a falusias település és természeti környezet dominál benne. A látnivalók természetiek vagy kulturálisak, így az öko-, aktív-, és a kulturális turizmussal, valamint a gasztroturizmussal rokon vonásai is vannak. Másrészt a falusi turizmus elsődleges célcsoportja a gyermekes családok, akiknek a szabadideje koncentrálnak a nyári vakáció idejére.

Tipikus megjelenése a falusias szálláshely, kis létszámú férőhellyel, az elég ritka parasztgazdaság, állatsimogató. A helyi piac is tekinthető falusi turizmus egyfajta megnyilvánulásának.

A térség aprófalvas településhálózata, valamint a gazdag történelmi múltja, a népi hagyományai, úgy, mint a kézműipari tevékenységek, kismesterségek, a lokális épített örökségek, a tájételek kimagasló kínálat kialakítását teszik lehetővé.

A mi felfogásunkban a falusi turizmus az az idegenforgalmi szegmens, mely egyfajta ernyőként fogja össze az öko-, aktív-, gasztro és kulturális turizmust, miközben a közös halmazon kívül a felsorolásban érintett alszegmensek egyedi, a falusi turisztika szempontjából világosan elkülöníthető elemekkel is rendelkeznek.

Az ökoturizmus

Az ökoturizmus meghatározása is sokféle, a lényeg az összes meghatározásban, hogy a táji, természeti értékek bemutatása a fő célja és terepe. Az ökoturizmus fogalmába tartozik a természetalapú turizmus minden olyan fajtája, amelyben az utazó elsősorban a természetet, valamint a természetes környezethez kapcsolódó kultúrákat szeretné megfigyelni és megtapasztalni, résztvevői törekednek a természeti, illetve társadalmi, és kulturális környezetre gyakorolt negatív hatások minimalizálására. Azon túl, hogy a helyi közösségek számára munkalehetőségeket, bevételi forrásokat teremt, növeli a tudatosságot a természeti és kulturális kincsek megóvása iránt a helyi lakosok és a turisták körében egyaránt.

Az ökoturisztikai szolgáltatások, termékek célcsoportját képező turisták alapvetően négy csoportba sorolhatók, és ezek alapján jól meghatározható azon szolgáltatási kör, melynek segítségével megszólíthatók, és a térségbe vonzhatók. Ez a négy fő csoport:

- Alkalmi zöldszturisták, akiknél nem tartozik elsődleges motivációik közé a természeti környezethez kapcsolódó turisztikai termékek igénybevétele, de utazásaik során útba ejtik a látványosságot kínáló látogatóközpontot, bemutatóhelyet, tanösvényeket. Az ökoturizmus hazai keresletében ez a szegmens a legnagyobb arányú. Az élményorientált szolgáltatások révén az ökoturizmus szemléletformáló, örökségtudatosító funkciójának érvényesülése fontos lenne, sikeres fejlesztés esetén ezen szegmens egy részéből igazi ökoturisták válhatnak.
- Aktív zöldszturisták elsődleges célja a természetben űzhető aktív tevékenységek végzése, rekreációs tevékenységeik során természeti ismereteket is szívesen szereznek.
- Ökoturisták a környezettudatos, autentikus értékeket kereső, felelősségteljes turisták, utazásuk során úgy választják meg az igénybe kívánt venni szolgáltatásokat, hogy a negatív hatásokat minimalizálják, a pozitív hatásokat növelik.

- Elkötelezett ökoturisták, számukra a természet megismerése, az ökológiai szempontú életvitel a mindennapjaik része, utazásai során is aktívan hozzájárulnak a természeti és kulturális értékek megőrzéséhez.

Sok esetben célszerű szakvezetés biztosítása a turisták számára, mivel anélkül nem mindig találnák meg a látnivalókat. A tömegetturizmusnak egyfajta ellenpontjaként is funkcionál, mivel célja inkább kis létszámú csoportokban történő látogatás előtérbe helyezése. Különösen nagy figyelmet fordít a bemutatásra szolgáló terület védelmére, hiszen nem károsodhat a turizmustól, mert akkor nem lesz mit bemutatni.

Az ökoturizmus szempontjából jelentős szerepük van a terület nemzeti- és natúrparkjainak, valamint a tájközpontoknak. A parkok egész éven át kínálnak programokat, szerveznek túrákat, a térség túraútvonalait és információs tábláit gondozzák, a források felújításában aktívan közreműködnek. Ezen felül az egyedi programokhoz kapcsolódó, az átlagosnál magasabb szolgáltatási díjak révén, részben biztosítják a területek jövőbeli fenntartását is.

Az ökoturizmushoz szervesen kapcsolódnak a helyi termékek (kézműipari, mezőgazdasági és élelmiszeripari) melyek összefogása és közös piacon való megjelenítése a négy város tekintetében kialakításra kerülő közös turisztikai termék kapcsán is fontos. A helyi termékek, szolgáltatások értékesítése a helyben élők megélhetését szolgálja.

Az ökoturizmus bár egész éven át kínál vonzerőt, a szabadtéri tartózkodás miatt elsősorban a főszezonhoz kötődik. A szezonon kívüli időszakban az őszi és a tavaszi időszak azonban jelentős, hisz a környezet, a természet változásai folyamatosan változó, sokszínű képet mutatnak.

Az aktív turizmus

Az aktív turizmus elnevezés egy gyűjtőfogalom, egy olyan turizmusforma, amely esetében a turista utazásának motivációja egyrészt, valamilyen fizikai aktivitást igénylő szabadidős vagy sporttevékenység gyakorlása (például a természetjárás, a kerékpáros, a vízi-, a vitorlás-, a lovas-, a kaland- és extrém turizmus, a golf-, a horgász-, a vadász-, a futó-, a sí- és az ökoturizmus). Másrészt a természettel való közelség átélése, a természeti vagy tájértékek megismerése.

Az aktív turizmushoz köthető tevékenységek köre folyamatosan változik, hisz újabb és újabb sportágak, extrém sportok jelennek meg a piacon. Ezek elsősorban a fiatal(os), vállalkozó kedvű, az újra fogékony lakosságot célozzák meg. Az aktív turizmus elfogadása, népszerűsége kapcsolatban áll számos

életmódbeli kérdéssel, legfőképpen az egészséges életmód térnyerésével. Régiós szinten jelentőségét tovább növeli, hogy az egészségturizmusnak is nagyon jó kiegészítő, másodlagos terméke. Az aktív turizmus hasonlóan a falusi turizmushoz, elsősorban a főszezonhoz kötődik, mivel elsősorban külső, szabadtéri helyszíneken végezhető, és általában az időjárás is befolyásolja a nyújtott szolgáltatások igénybevehetőségét. A négy város térségében meghatározó aktív turisztikai termékek a kerékpáros turizmus, a természetjárás, illetve - bár kisebb célcsoportot érint - a vadászat, a horgászat és egyéb vízi sportok (Rába).

A bor- és gasztroturizmus

A bor- és gasztroturisztikai szolgáltatások tovább erősítik egy térség karakterét, és egyedülálló lehetőséget kínál a szezonon kívüli időszak versenyképességének erősítésében. Erre a szegmensre különösen jellemző, hogy kínálata jó érzékkel kapcsolható, helyi-, országos-, vagy akár nemzetközi jelentőséggel bíró évfordulókhoz, programokhoz, eseményekhez, szokásokhoz. Ráadásul a bor és a tájételek képesek a főszezon és a szezonon túli időszak szoros összekapcsolására, ilyen módon adott a térség bor- és gasztroimázsának folyamatos fenntartására. Továbbá a bor és gasztronómiai hagyományaink a nemzeti tudásvagyon részét képezik, és mint ilyen, kulturális örökségünk részei.

Természetéből adódóan a borhoz és a táj ételeihez köthető hagyományok, szokások jelentősebb része a szezonon túli időszakra korlátozódik. Gondolhatunk itt elsősorban a szürethez, az új borhoz kötődő hagyományokra épp úgy, mint a tájételek alapanyagául szolgáló termények betakarításának időszakára (pl.: olajtök, gyümölcsök stb.). Érdemes számba venni tehát azokat a terményeket, termékeket, amelyek – érésüknek megfelelően – fókuszált figyelem kiváltására képesek. Az ezekhez kötődő, köthető programokat időben kötöttnek kell felfognunk, és az olyan gasztronómiai kínálatához kapcsolódókat, amelyeknek nincs ilyen szoros időbeli (érésbeli) pozícionálása, időben szabadabban mozgathatók az év bizonyos szakaszaiban. A térségi helyes arány megtalálásához mindenképpen kooperáció szükséges a vendéglátó szektor, a rendezvényszervezők, a termelők részéről.

A jelentős gasztro potenciállal rendelkező térségek a maguk hagyományaival, természeti, étkezési tradícióival kínálják az alkalmat a gasztronómia és a programkínálat közös fejlesztésére. Nem csak új eseménytermékek létrehozásában, hanem a vendéglátói kínálatban való intenzív megjelenésben is nagy szerepe van a sajátos gasztroturisztikai arculatnak. Egyre inkább előtérbe kerülnek az egy-egy gasztronómiai különlegesség vagy földrajzi terület köré szerveződő gasztroturisztikai érdekközösségek.

A régiós bor- és gasztroturisztikai fejlesztéseknél figyelembe kell venni, a gasztroturisztikai rendezvények időbeli megoszlását, a kapcsolódó vonzerőket, és különösen fontos a magas minőségű

vendégélmény biztosításához a szolgáltatások, rendezvények minősítési kritériumrendszerének kidolgozása, a programok időbeli összehangolása, a főszezoni és a szezonon túli gasztronómiai vezérprogramok rendszerré formálása, ahogy ez utóbbiakról már említést tettünk a települési programok kapcsán.

A közös turisztikai termék kialakítása nehezen kivitelezhető a turizmus egyéb szegmenseiben tevékenykedő szolgáltatók és a gasztroturizmusban érdekelt, érintettek közötti párbeszéd nélkül (programszervezők, termelők, vendéglátó szektor képviselői, szálláshelyszolgáltatók, fejlesztési és támogató szervezetek).

A falusi turizmuson belül a gasztroturisztikai orientáció azért is fontos, mert szorosan kötődik a helyben megtermelt alapanyag helyben történő feldolgozásához, a helyi kínálat, a helyi szolgáltatások, a helyi fogyasztás erősítéséhez, ami még zöldebbé teszi az idegenforgalmi kínálatot, az ellátási utak rövidülése és a környezeti adottságokkal összhangban lévő termelési, fogyasztási szerkezet révén. A tájételek nemcsak a turizmusban, hanem a helyiek fogyasztásában is növekvő szerepet kaphatnak a megfelelő figyelem kiváltásával. A tájételek ilyen módon történő „használata”, fogyasztása ezáltal is hozzájárul azok fennmaradásához, fenntartásához.

El kell érni, hogy a régió egyes tájegységeinek szereplői (vendéglátós vállalkozásai), a tájegységre jellemző tájételeket, italokat felvegyék a kínálatukba. Ezeket folyamatosan, de legalább a településhez kötődő hagyományos ünnepeken mindenképpen ajánlani szükséges, de akár egy üzleti találkozó, vagy egyéb hivatalos esemény során is ez kell, hogy legyen az elvárás. Nem elégséges a gasztronómiailag meghatározó termékek beazonosítása, reklámozás, hiszen, ha a vendéglátók nem képesek megfelelően elkészíteni, bemutatni az adott terméket, akkor csak üres reklámfogássá degradálódnak ezek a turisztikai értékek. Ezért része e a turisztikai szegmens aktivitásainak, a kínálati oldalt is erősítő közösségi szemlélet megteremtése, illetve szakmai oktatások megvalósítása a tájételek megfelelő elkészítése, kínálata, promóciója érdekében.

A közösségi hálózat kialakítása azt a célt is szolgálja, hogy adott térség gasztroturisztikai eseményei rendszerré álljanak össze, és ebben meghatározásra kerüljenek a vezérprogramok. Az együttműködők határozzák meg, hogy a gasztroelemek mely programoknál jelennek meg, mint kísérőmodulok, és melyek lesznek azok az események, amelyek önálló bor- és/vagy gasztroturisztikai vonzerőként mutatkoznak meg. A minősítési rendszer kulcsfontosságú a gasztroturisztikán belül, hiszen elég, ha csak egyetlen termelő nem a megfelelő színvonalú terméket kínálja, azzal az egész térségnek árt, és akár több évi munkát rombolhat le. A minősítéshez kapcsolódó védjegy egyúttal támpontot is ad az ide érkező turistának, hogy a védjeggyel rendelkező szolgáltatónál magas minőségű gasztronómiai élményben lesz része.

A gasztroturisztikai hálózatra építve, sokkal könnyebben és rugalmasabban alakítható ezen termékek rendszerben történő kínálata, és az ezekhez kapcsolódó közös fejlesztési, értékesítési és marketing lehetőségek kialakítása, optimálisabb erőforrás allokáció elérése. A szolgáltatások folyamatosan, magas minőségben történő biztosításához is jó alapot képeznek ezek a közösségek, hiszen segítségükkel gyorsabb és gördülékenyebb termelők, feldolgozók és értékesítők közötti kommunikáció, hatékonyabban tud végigfutni egy-egy új piaci igényre, lehetőségre választ adó innováció akár vertikálisan, akár horizontálisan.

Összefoglalva, a gasztroturisztika révén adott régió egyediségét megjeleníteni képes tájételek amellet, hogy a köztudatban, a mindennapi étkezésben tarthatók, továbbélésüket is fenntartja azzal, hogy gasztronómia fejlődésükre lehetőséget biztosít a folyamatosan változó turisztikai igények, és újabb célcsoportok becsatornázásával. Képes továbbá a néprajzi, kulturális, művészeti hagyományokat a tájételek, italok összekapcsolásával erősíteni, és azokon alapuló komplex gasztroturisztikai eseménytermékek kifejlesztéséhez megfelelő alapot nyújtani, akár szezonon kívüli időszakokban. Jó kiindulópontot jelent, mind a kulturális-, mind az ökoturizmus iránt érdeklődők megszólításához, és e két alszegmensnek szóló programajánlatok kialakításához, hiszen, ahogyan azt említettük korábban a vásárlói magatartás alakításán keresztül a tájételek helyi fogyasztását erősíti, mely egyik sarkalatos eleme a tudatos ökoturisztikának.

Ezen idegenforgalmi ág különlegességét adja, hogy a turisták mellett egyik fontos célcsoportja a helyben lakók. Ők adják azt a biztos háttérrel, hogy a térségi gasztronómia értékei a falusi turizmus - a vidéki életforma bemutatásának, átélhetőségének biztosítása – részévé váljanak, és fennmaradjanak. Csak ezt követően lehet hitelesen megszólítani ezekkel a termékekkel azokat a belföldi és külföldi vendégek, akik kifejezetten a bor és gasztronómia végett látogatnak el egy-egy régióba.

A különböző rétesek, a dödölle, a tők, a méz stb. nem csak, mint gasztronómiai termék, hanem a mögójük pozícionálható turisztikai eseménytermékek fejlesztése révén válhatnak valódi turista csalogatóvá. A négy város keretezte térség gasztroturisztikai háttérét elemezve kijelenthető, hogy a helyi élelmiszerekhez kötődő kínálati elemek különösen az Őrségben jól szervezettek, ám indokolt volna akár újabb kínálatot diverzifikáló elemek kidolgozása és bevezetése, amelyek építhetnek a többi turisztikai szegmens és a gasztronómia közötti szinergiára, és a másik három településhez kapcsolódó gasztro elemekre (pl. Vasvár – Legvár, Rétes Fesztivál, Szentgotthárd – vendvidéki gasztronómia, Rába, Szentgotthárd, Körmend – halételek stb.).

A kulturális turizmus

A kulturális turizmus a turizmusnak azon ágazata, amelyben a turista számára a legfőbb indítékot a kulturális motiváció szolgáltatja. A megfelelően szervezett, és bemutatott kulturális kínálat hozzájárulhat a turisztikai szezon, és a térségbe látogatók szétterítéséhez. Akkor nevezhető piackonformnak egy kulturális kínálat, ha feltárja, életre kelti a helyi kulturális értékeket, megőrzi és ápolja a tradíciókat, de nem csak a hagyományokra, örökségre épít, hanem új, innovatív kulturális termékeket és szolgáltatásokat alakít ki.

E szegmens kínálatába kell, hogy tartozzanak nem csak a múltbéli hagyományok, hanem a jelenkori kultúrát, művészetet bemutató programok, rendezvények és a szakrális turizmus is. Hasonlóan a gasztroturisztikához, itt is önálló elemeként szerepeltethetők a kulturális értékek, pl. épület, múzeum stb., de hozzájuk kapcsolódva, vagy rájuk épülve megjelenhet új kulturális kínálat is, pl. rendezvények, fesztiválok. Az ilyen típusú programokon túl, az aktív turizmussal összekapcsolódó komplex kínálati elemek is fejleszthetők, mint tematikus kulturális utak, például a régió irodalmi emlékhelyeinek összekötésével.

A kulturális turizmus további jelentőségét az adja, hogy az épített értékek hasznosításával elősegíti azok védelmét, jövedelmet biztosít a karbantartáshoz. Elősegíti a tradíciók, szokások élővé tételét és fennmaradását, közvetítésükkel segíti a különböző kultúrák közötti kapcsolatépítést, megismerteti az embereket más kultúrákkal.

E lehetőségek mellett, olyan kihívásokkal kell megküzdeni ebben a szegmensben, mint a kulturális turisztikai pontok jelentős karbantartási, felújítási igénye. Történelmiségükből fakadóan jelentős forrásokat igényel ezeken túlmenően, a XXI. századi turisztikai igényekhez igazodó fejlesztésük, interaktivitásuknak a fokozása. Hasonlóan a legtöbb falusi turisztikához kapcsolódó alszegmenshez, erre is jellemző a főszezoni orientáltság részben a szezonon kívül kulturális helyszínek látogathatóságának korlátozottsága, részben a rendezvények szabadtéri jellege miatt, de a nyár mellett a tavasz számít szezonnak, illetve télen is relatív magas számban találunk kulturális céllal indulókat. A szegmens önállóan egyre kevésbé jelenik meg, viszont jó kiegészítője lehet egy komplex ajánlatnak (pl. szállás + kulturális rendezvényre belépőjegy). Az ezekre épülő marketingaktivitások azért is fontosak, mert az utazók, már az utazások előtt eldöntik, hogy milyen kulturális tevékenységet végeznek, milyen épített örökséget keresnek fel. Az emberek nem meglepő módon döntően az interneten tájékozódnak. Nem elég azonban felkelteni az érdeklődést, és elérni, hogy felkeressék a kulturális kínálatot képező látnivalókat, rendezvényeket, olyan kiegészítő szolgáltatásokra,

adottságokra is figyelemmel kell lennie, mint a tiszta mellékhelyiségek, szép természeti környezet és a vendégszerető személyzet.

Ha kínálati és marketing oldalról minden olajozottan működik, akkor jó eséllyel megcélozhatók, és a régióba vonzhatók a kulturális turizmuson keresztül a középkorú, idősebb párok, akik a fő célcsoportot jelentik, de lényegében valamennyi korosztály fogékonyabbnak mutatkozik az utazások során a kultúrára, mint a hétköznapokban. A 40 év alatti fiatalabb korosztály számára fontos a valódi élmény nyújtása: kipróbálni, felfedezni, átélni, a saját felfedezés örömét megtapasztalni. A kulturális kínálatból a legnagyobb vonzerővel a várak, kastélyok, történelmi emlékhelyek bírnak. Általános tendencia, hogy a 18-40 év közöttieknél a fürdő- és a városlátogatással, a 40 év felettieknél a fesztiválokkal, rendezvényekkel kombináltan alakítanak ki komplex kulturális csomagokat.

A szegmenseken átívelő, vagy akár térségi turisztikai terméket és szolgáltatásokat, a kulturális turizmust az alábbi elemek színesíthetik:

- Örökségi vonzerő: várak, kastélyok, történelmi helyszínek és épületek turisztikai funkciókkal, többcélú hasznosítással;
- Kulturális turisztikai termékek és szolgáltatások: a látogatói igényeknek megfelelő innovatív attrakciók, élményfókusz, bővített szolgáltatási kör (pl. múzeumok, tájházak);
- Nem fizikai (irodalom, képzőművészet, színház, folklór) kulturális turisztikai elemek pl. jelentős képzőművészeti kiállítások szervezése, népi kultúrához, hagyományokhoz, szokásokhoz kötődő termékek, programok;
- Kulturális körutazások, városlátogatások;
- Eseményturizmus (történelmi, kulturális, zenei fesztiválok), szezonon kívüli szatellit rendezvények, emlékévekhez, évfordulókhöz kapcsolódó programok;
- Ifjúsági kulturális turizmus (tanulmányi kirándulások)

Konkréten a vizsgált területre vonatkozóan, a különböző történelmi korokból megtalálható épületek már önmagukban is változatos kínálat kialakítását teszik lehetővé, a várromok, földsáncok, kastélyok, jelentős számú templom, melyek építészeti, vallási szempontból is fontosak, a közelebbi múltból a határtérségi jellegből fakadóan, pedig a vasküppöny, a határátelőhelyek stb. A szegmensen belül a vallási turizmus elemeihez tartoznak a térségben megtalálható búcsújáróhelyek is.

A családbarát turizmus

A pályázati kiírásban külön kiemelésre kerülő „családcentrikusság” megvalósításához röviden bemutatjuk a családbarát turizmus fő jellemzőit. Családbarát egy régió, ha kínálatában a családot egységként, de ugyanakkor annak tagjait egyéenként is kezeli. A családbarát helyek iránt folyamatosan nő a piaci igény. Az egyre nagyobb piaci erőt képviselő gyermekes családok olyan helyet választanak pihenésre, üdülésre, ahol nem jelent problémát a gyermek, felnőtt kamasz jelenléte, ugyanakkor megoldott a jó minőségű ellátás, szórakozás, szórakoztatás. A családbarát desztináció egyrészt a család egészére gondolva hat a szülőre, ugyanakkor a gyerekeknek nyújtott szolgáltatások, programok által könnyíti meg a szülő választását.

Aki megszerzi magának a fiatal korosztályt, az megszerzi magának az idősebbeket is. A gyerek, a kamasz ma már beleszól abba, hová utazzon a család. Valójában nem csak a holnap turistái ők, hanem azok is, akik magukkal hozzák a szülőket, nagyszülőket. A családbarát turizmus szezonalitása az iskoláskorú gyermekes családoknál markánsan, addig a babás, kisgyermekes családoknál mérsékelten jelentkezik. Külön odafigyelést, és alapos tervezést igényel, mivel a piacon sokszor csak a fogalom elvtelen, tartalom nélküli használatával találkozunk. Ennek részbeni oka, hogy a minimum követelmények meghatározása még nem történt meg, ehhez érdemes a különböző családokat képviselő szervezetekkel konzultálni, és együttes keretrendszer, kínálatot kidolgozni.

A családbarát turizmus azért is fontos, mert előkészítő munka is egyben, a jövő piaci szereplőinek meghódításához. Érdemes kellőképpen gondoskodni a holnap vendégeiről.

Új irány: „Slow mozgalom”

Az emberek amikor szabadidejüket akarják tartalmasan eltölteni, akkor olyan elfoglaltságot keresnek, ami eltér a mindennapok ritmusától, tevékenységeitől. Ezért mennek általában más városokba, desztinációkba pihenni. Nem pusztán a kíváncsiság hajtja őket, hanem a hétköznapi taposómalomból kívánnak kilépni.

Mit is jelent ez mai világunkban?

Az információáramlás korábban soha nem látott méreteket öltött, ez pedig felpörgeti a gazdasági, társadalmi folyamatokat, és az egyéni életritmust is. Rohanni kell már reggel, hogy a csúcsgorgalomban időben beérjen az ember a munkahelyére, a munkát is tempósan kell végezni, mert a megbízó sürget,

a terveket teljesíteni kell, melyeket egyre feljebb srófolnak, az ebédet csak kutya futtatásban falja be, majd újra a munka, és még mielőtt hazaérne, munka után el kell intézni a magánügyeket, a bevásárlást stb. A vacsora pedig megint csak lopva zajlik, hogy még a gyerekekkel meg lehessen tanulni, vagy egy kicsit magára is jusson ideje, majd indul az egész előről.

Nem erre találták ki az embert, bár roppant alkalmazkodóképességgel bíró szervezettel rendelkezik, de hosszú távon az ilyen életvitel kiégéshez, kimerültséghez, és betegségekhez vezet.

Ezt egyre többen kezdték, kezdik felismerni, és a megoldást az életvitelük lassításában vélik megtalálni. Ezalatt nem egyfajta kábult lelassulást kell érteni, hanem egy nagyon is aktív, ám az emberi test, szellem és lélek számára értékes dolgokra fordított időtöltést. Sokan ezt a mindennapokban nem tudják kivitelezni, de amikor szabadságra mennek, akkor igenis megfogalmazódik bennük a vágy egy emberközpontúbb életmódra váltásra. Ha hasonlattal kellene élnünk, akkor a magyar rohanós, feszes és ideges életvitellel szemben, a dél-európai, mediterrán életmód jól szemlélteti a két felfogás közötti különbséget. Nem véletlen, hogy maga a „slow mozgalom” is Olaszországból indult, még a múlt század végén. Ha a falusi turizmusra úgy tekintettünk, mint amely ernyőként borul az öko-, aktív-, kulturális és gasztroturizmus fölé, akkor a „slow” életszemlélet az, mely képes megadni az egésznek a sava-borsát, mely katalizátorként szolgál, hogy az adott régió nem átszágulda pipáljuk ki a látnivalókat, hanem át- és megélve mindazt, amit a térség nyújthat a szellemi, lelki és testi feltöltöztetéshez.

De mi is ez a „slow” mozgalom pontosan?

30 éve indult világhódító útjára a „slow” mozgalom, egy olasz gasztroújságírónak, Carlo Petrilinek köszönhetően. A McDonald's, Rómában a Spanyol lépcsőnél szeretett volna nyitni egy gyorséttermet, ennek kapcsán Carlo megszervezett egy tüntetést, hogy megvédje az olasz mezőgazdasági és étkezési kultúrát. A „slow” mozgalomban visszaköszönnek a vidéki turizmus értékei, képviselői, bölcsőtől bölcsőig gondolkoznak a „slow food”, a „slow travel” és „slow art” stb. témákban. A mozgalom az egyes régiók hagyományainak, sokrétűségének a megőrzése, védelme érdekében jött létre. A helyhez kötődő termények, termékek, élelmiszerek, ételek, étkezési hagyományok, értékek támogatására alakult civil szerveződések. Elnevezésével a „fast food stílus” ellentettjére, a lassú, odafigyelő, a hagyományos értékekre irányítja a figyelmet. A mozgalom elsődleges célja a helyi értékek megőrzése, azok sikeres hasznosítása, az érintett közösségek és vállalkozások fennmaradásának és gazdasági sikerességének támogatása. Ez a cél a globalizálódó világban már csak közös erővel, többek között éppen a „slow living” mozgalom támogatásával képzelhető el. Az első ág, a „slow food” mellett párhuzamosan fejlődött a „slow travel” és a „slow art” mozgalom is. Egy átlagos turista egy festmény előtt nagyságrendileg 6 másodpercet tölt, lefotózzák, és rohannak tovább. Ugyanez megvalósulhat sokkal élményorientáltabban, mélyebb, érdekesebb megismerést elősegítő módon.

A „slow” mozgalom innovatív megoldásokon keresztül járul hozzá környezeti értékeink, a hagyományaink, kortárs kultúránk megőrzéséhez, miközben nem kell semmiről sem lemondanunk, nincs negatív megkötöttség, csak a „slow” élmény. A mozgalom lényege valójában a helyi közösségek boldogulásának támogatása, a biológiai sokféleség megőrzése, az eltűnés veszélyének kitett értékeink megmentése, végül az odafigyelő, igényes érzékelés fejlesztése. Ez kiterjed a mezőgazdasági termékre, az élelmiszerbiztonság kérdésekre, a gasztronómiai tudományokra, ökotudatosságra, a kapcsolódó kulturális és emberi értékekre. Cél megmutatni a vendégeknek, hogyan lehet a tudatos életforma trendi, és miért jó dolog „slow”-nak lenni.

Nem véletlen, hogy egyre szélesebb turisztikai bázis sorakozik fel mögötte:

- borászatok;
- sajtmanufaktúrák;
- tanyával és majorsággal egybekötött, kockás terítés vagy éppen fine dining éttermek;
- őstermelők;
- kastély- és wellness-szállodák;
- vendégházak;
- hagyományőrző, vagy éppen kortárs művészek

Ha az ember kellő időt szán rá, akkor valóban értékeken alapuló, minőségi szabadidő eltöltésével ajándékozza meg saját magát, sőt ennél sokkal többel. Egy olyan közösség részévé válik, ahol baráti kapcsolatok szövődnek a „slow” szektor szolgáltatói és vásárlói között, amiket az érték és a pozitív életszemlélet köt össze.

A „slow” mozgalomban tevékenykedő vállalkozások segítik egymást, hogy minél erősebb legyen a „slow” háló, és ezzel az üzenettel távoznak a „slow” régiókba érkező turisták is. Fontos a fenntarthatóság, a profit, de ebben a közösségben csak azt kapja a vásárló, amit maga a termelő is megenne. Nem úgy, mint a mamut élelmiszervállalatoknál, ahol csak a számok, az eladás számít, vagy a kamu bio, kézműves termékeknél, ahol a megtévesztés sokszor gyakori. Itt a „slow” közösség kiveti magából az arra nem érdemes tagokat, mint egy élő szervezet. Óriási erő az értékközpontúság. Miközben életvitelünk nyugateurópai szemmel nézve is kapkodó, és már magunk sem veszünk tudomást környezetünk értékeiről, addig valójában nagyon is szerencsés helyzetben vagyunk itthon, mert van még mit megmenteni, átélni és megmutatni:

- vízkészletünket;
- földjeink minőségét;
- saját kultúránkat

A globalizáció elnyomja a különleges, egyedi szellemi értékeket is. Edukálni kell az embereket, hogy erős és hatékony közösség jöjjön létre a jövő érdekében. Kevesen tudják, de az Egyesült Államokban a Tesla vezér Elon Musk testvére csinálja a „slow” mozgalmat, ők felismerték, hogy mekkora jelentősége van energiát fektetni a jövőbe.

A „slow” turizmus arra buzdítja az embereket, hogy a természethez való viszonyukat újraértelmezzék, és pozitív élményeken keresztül rávezeti az embereket a tudatos életmódra, a természetvédelemre, az értékalapú gondolkodásmódra. Olyan programokat ajánl, szervez, amelyek ökotudatosak, támogatják a biodiverzitást, de közben élvezetet és kikapcsolódást nyújtanak a mai túlhajsolt, pörgős világunkban. Sokkal jobban megértik és közel kerül hozzájuk az élmény a termelőkön, borászokon, művészekén keresztül, hiszen élő, bizalmi kapcsolat alakul ki, és ez mondhatni a legjobb márka, amit valaha kitaláltak. A „slow” turizmus láthatóan nemcsak a fizikai lassúságra apellál, hogy nyugodtabban, időt szánva ismerjük meg a dolgokat, hanem arra, hogy utazás közben rávegyük az embereket, hogy bizalommal forduljanak a helyiekhez, a vidékhez, a kisvárosokhoz, falvakhoz, vagy éppen egy nagyvároshoz, annak agglomerációjához.

Nem kell semmiről sem lemondani, nincs megszorítás az életmódban, nem kell kevésbé kényelmesen élni, mint a fogyasztói társadalomban, sőt! Sokkal finomabbat és sokszínűbbet, izgalmasabbat kínál ez az élő „slow” közösség csak pluszértékként, tudatosan.

Közös turisztikai koncepció és termék

Szentgotthárd, Körmend, Óriszentpéter, valamint Vasvár maximum egy párnapos (lásd. korábban bemutatásra kerülő egy vendégre jutó, átlagos tartózkodási idő) turisztikai célként él a turisták fejében, vagy éppen csak átutazóként állnak meg a településeken.

Miért van ez?

Tettük fel a kérdést, amikor közös turisztikai koncepció kialakításába fogtunk.

Nincs talán elég látnivaló, rendezvény, kulturális és történelmi örökség?

Nincs megfelelő szálláshelykapacitás?

Nincs jó marketing?

Igazából mindegyik kérdésünkre kicsit igennel kellett, hogy feleljünk, de nem éreztük annyira jelentősnek egyiket sem, hogy azt okoljuk a térség mellőzöttsége kapcsán. Mert bár vannak több tízezres, közel százezres vendégéjszakák is a térségben, viszont ezek szigetszerűen jelennek meg, és

nem feltétlenül csapódik le vásárlóerejük adott területen, továbbá a környék értékeinek csak töredékével és felszínesen kerülnek kapcsolatba.

Mi történne, ha koncepciót váltanának az érintett települések?

Ha le tudnák lassítani a térségbe érkezőket, akkor akár egy teljes hetet is el tudnának itt úgy tölteni, hogy intenzív élményekkel gazdagodnak.

Kiindulva az épített és természeti adottságokból, játsszi könnyedséggel alakíthatók ki kastély- és dűlőtúrák, bor- vagy éppen pálinkakóstolók, „slow” vacsorák, gomba- és gyógynövénygyűjtéssel egybekötött gasztróélmények, a természetközeli állattartás megismerése, kerékpáros, gyalogos- és vízitúrák, természetjárás, hiteles kézműves manufaktúrák, majorságok, tenyésztők munkájába való bekapcsolódás, gyógyvizesfürdők, művésztelepbe való betekintés, népi és kortárs alkotók látogatása stb., mindezek egy élő helyi közösség tolmácsolásában. Ezek a kínálati elemek többszörösen is jelen vannak a négy város övezte térségben.

Ez a minirégió képviselheti azt a hitvallást, hogy szembe menve a fogyasztói társadalom tömegtermelésével, ahol olyan dolgokat állítanak elő, amik kidobásra vannak ítéelve, legyen szó ételről, italról, művészetről, bármilyen kulturális tartalomról, az egyedi, a tartós, a fenntartható, az emberi lépték felsőbbrendűségét hirdeti. Célja, hogy az emberek gondoljanak a gyerekeik és unokáik leendő értékeinek megtartására és növelésére, itt megmutatják, átélhetik és elsajátíthatják az okát és módját. Mindezt modern és trendi formában, bemutatva, hogy a hagyományőrzés, a természetjárás, az étkezési kultúra is tud innovatív lenni.

Milyen lenne végül is ez a régió, melynek közös turisztikai termékét keressük?

Ezek után nem kérdés: „Magyarország slow régiója”, amelyben a négy alapelemből meríthet erőt, aki itt tartózkodik.

A tűz – Szentgotthárd, mint a szerelmesek, a kávéházi élet (kávépörkölés-tűz), a történelmi (puskaporos-tűz) rendezvények városa.

A víz – Körmend, az áramlás, a mozgalmasság, a sport városa, valamint a Rába legnépesebb térségi települése.

A levegő – Óriszentpéter, a fák, a tiszta eredet, a csend városa.

A föld – Vasvár, a föld mélyében rejlő erők, kincsek, a föld javainak városa.

E négy települést, a négy elemet összekapcsolja a mindegyik fölött álló ötödik elem: az EMBER!

A „slow” turisztikának szintén kulcsfigurája az ember, a vendégváró és a vendég. A turisztikai szolgáltató azért, mert neki kell többlet tartalommal megtölteni azt az időt, amit nyert a látogató azzal, hogy nem átrohanva, a főbb látnivalókat kipipálva igyekszik túl lenni a desztináción, hanem minél több élményt, és impulzust magába szívva. Ehhez kell a vendéglátó személye, aki megfelelő ismerettel bír az általa hitelesen bemutatható turisztikai kínálatról, és hozzá tudja kapcsolni a történetének fonalát, a soron következő idegenforgalmi szolgáltatóéhoz, mintegy átadva neki a stafétabotot, és a turista tovább kalauzolását. Egy olyan személy, aki élményszámba menően, kellő hitelességgel és átéléssel képes beszélni saját termékéről, szolgáltatásáról, vagy éppen egy épített történelmi örökségről, legendákról, órákra kiszakíthatja a turistát a való világból, és az eltöltött plusz időt valódi élményekkel és az újravisszatérés igényével tudja gazdagítani.

Mindez azt feltételezi, hogy az érkező turista irányából is megvan a nyitottság erre, hiszen már a régióban van, sőt az adott turisztikai szolgáltatást veszi éppen igénybe. Az idegenforgalomban dolgozó, és a „slow” turizmusban tevékenykedő vállalkozók, szakemberek felé alapelvárás, hogy kellő felkészültséggel rendelkezzenek, ezt számos képzés, szemléletformáló anyag, study tour, és egyéb ösztönzők segítségével el lehet érni. A nagyobb feladat a látogató ilyen irányú nyitottságát megteremteni, képessé kell tenni, hogy meghallja és érdeklődését felkeltsék a „slow” turisztikához kapcsolódó üzenetek, és ezek cselekvésre is sarkallják, hogy végül a „Magyarország slow régiója”-ba vezessen az útja. Ha már itt van, akkor tényleg csak a helyiek rátermettségén és felkészültségén múlik, hogy átmegy-e a „slow” életérzés a vendégeknek.

A turisták megszólítása egyértelműen marketing feladat, melyet nem egy közös turisztikai termék révén lehet megvalósítani. Azt pedig könnyű belátni, hogy pusztán egy közös turisztikai termék, megfelelő mögöttes imázs és tartalom nélkül aligha számíthat sikerre. Egy lényegében nem létező régió esetében sokkal fontosabb az, hogy megteremtsünk egy egységes üzenetet, egy egységes képet, amit egységesen és következetesen valamennyi érintett városnak kommunikálnia kell, minden célcsoport irányába. Ez pedig nem más, mint a már említett „Magyarország slow régiója”.

A „slow” régió pontosan szembe megy azzal, hogy standardizál, ám mégis közös platformra helyez látszólag teljesen eltérő dolgokat, és többek között ettől válik izgalmassá. Ha maradvá a klasszikus megközelítésnél, egy közös turisztikai termékbe gyúrjuk össze a négy város kínálatát, mivel tudna kitérni a nagy turisztikai desztináció egyre inkább diverzifikált portfóliója mellett.

Kulturális turizmus? Láthatjuk, hány nagy rendezvénye van Sárvárnak, Büknek, Keszthelynek stb. Hány, meg hány gyönyörűen felújított, magas szolgáltatási szintet képviselő épített örökségi célpont található ezekben a városokban. Egészségturizmus? Gyönyörű parkokban és tematikus séta-, kerékpár- valamint nordicwalking útvonalak mentén zöldövezeti területeken kapcsolódhatnak ki a wellness

mellett a fürdők vendégei, nem is beszélve a balatonmelléki túralehetőségekről. És ha már túralehetőségek, aktív- és öko turizmus? Sportversenyek szép számmal szerepelnek a nagyok kínálatában, miközben igyekeznek zöld beruházásokkal az öko szemléletet is megjeleníteni. A gasztronómiai kínálat a már említett desztinációkban is országosan jegyzett, különösen igaz ez a balatonmelléki területekre.

Elég kontrasztos a kép, ha a fenti felsorolással szembe állítom, hogy az egyes városok, a pályázatban érintett négyből mivel próbálhatnak kitűnni.

Vasvár a domonkos örökséget, vagy a Vaskaput, esetleg néhány városi rendezvényt? Ezek jelenlegi formájukban nem gondoljuk, hogy tömegeket vonzanának. Természetesen a táj szép, és van termálfürdő, meg Kneipp ház, de még a helyiek sem tartják igazán kiemelkedő attrakciónak ezeket. Nem véletlen, hogy Vasváron alig mérhető a vendégéjszaka száma. Ha tovább haladunk, és Körmend kínálatát vesszük górcső alá, a gyönyörű wellness központon túl valódi kézzel fogható turista csalogató különbséget a Batthyány kultúrkör jelenthetne, de így önmagában ez sem mozdítja meg turisták tömegeit.

Őrszentpéter az Őrség, mint erős márka révén jó adottságokkal bír, különleges tájképi és egyéb elemei már önmagukban is képesek megkülönböztetni a nagyobb régióktól, és újat mutatni az ide érkezőknek. De érzik a helyben lakók és a szolgáltatók is, hogy kopik a varázs, valami plusz kell, hogy az érdeklődés fennmaradjon, és erősödjön.

Szentgotthárd hasonló cipőben jár, mint Körmend. A wellness központ visz szinte mindent, annyival szerencsésebb helyzetben van a település, hogy a Vendvidék hasonló egyediséggel bír, mint a szomszédos Őrség, így erre ráerősítve, ki lehet alakítani egy különleges imázst.

Ám ha a már korábban tárgyalt térségi kínálatot a „slow” turisztikai irányelvek mentén frissítem, újraszervezem, akkor egy teljesen más régió tárul a szemünk, és a turisták szeme elé.

Mennyivel másképp hangzik egy olyan idegenforgalmi kínálat, amely valahogy így nézne ki: A kis magyar Róma, Vasvár hét dombjának halmai között, a reggeli ködön áttörő napsugárban fürdetem arcomat, ahogy a domonkos rendház udvarán, középkori díszletek között elfogyasztom egyszerű szerzetesi reggelimet, amit a közeli, egykori kolostori birtokon termelt étkekből, még tegnap magam állítottam össze. Innen indulok egy interaktív, tökölős túrára, ahol magam préselhetem hidegen a tökmagolajat, és beszélgethetek az egyik termelővel. Aztán, mivel mégse vihetem a tenyeremben a kisajtott tökmagolajat, a közeli kerámikusnál kis butykost készítek neki, és közben megismerem a helyi művészeti motívumokat, és más kézműves embereket. Amíg kiégetik az ibrikemet egy hamisítatlan vasi dödöllét fogyasztok el a helyi alapanyagokkal dolgozó, zsufffedeles étteremben. Miközben készül az étel, jókedélyű beszélgetésbe elegyedek a tulajdonossal, aki jön-megy a vendégek között, és

mindenkihez van egy jó szava. Mire végzek a finom fogásokkal, amelyek sorát egy ízletes tökök-mákos rétessel zártam le, már meg is érkezik a tökmagolajjal töltött kis kerámiám. A délutáni sziesztámat friss szalmával tömött, fekhelyemen töltöm, az Őrségi csönd dunnája alatt. Úgy döntök, hogy további kényeztetést érdelek, így Körmenten a wellnessközpont felé veszem az irányt, ahol meg is szállok. Este még kísétálok a Rába partra, hogy felmérjem a terepet, a holnapi vadvízi evezéshez, közben pedig a part menti fűbe leheveredve a kockáskendőbe csomagolt Őrségi finomságokból falatozok, némi tökmagolajjal fűszerezve, és élvezem a folyóvízben tükröződő naplemente csodás látványát.

A másnap délelőtti vadvízi kalandok után, kis biciklitúra vissza Körmentre, majd Szentgotthárdon valódi vendvidéki ízeket kóstolva megebédelni, és egy retró filmet megnézni a Filmszínházban, aztán bolyongani a Magtártemplom eklektikus épületében, felfedezésre váró kincsek után kutatva, miközben alakul a többi résztvevők révén az esti vacsoratársaság is. Egy biztos, páratlan élményben volt részünk, de nem maradunk páratlanul a kaszagyári ipusztériális étteremben ránk váró vacsoraasztalnál. Az étteremnek helyt adó egykori kaszagyárban számos kiváló kortárs művésznek van műterme, ahol bepillantunk az alkotás misztériumába is. A vacsorát követően egy közeli vendvidéki majorságban az alkony fényjátékától kísérvé megtekinthettük az őshonos szürkemarhák életét...

Mennyivel más turisztikai kínálatot sejtet a fenti pár sor, pedig lényegében nem különbözik jelentősen attól, amit most is kínál az érintett turisztikai régió. Azzal, hogy a programok során valóságos, élményteljes kapcsolat kialakítására nyílt lehetőség az emberekkel, helyekkel, kultúrával, étellel, örökséggel és a környezettel, már a társaságban megélt élmény és nem az utazás módja válik domináns elemmé. Az együtt utazók és a helyiek interakciója és közös élményei írják azt a narratívát, melyek mély nyomot hagynak a turistában, így hosszú távon megnyerhető a lassú turizmus számára. A lassú turizmus modell koncepcionális újdonsága abból fakad, hogy a turistát és a helyi közösséget egy „platformra” hozza. A térségi közös programkínálatnak a következő „slow” turisztikai bevonási szinteket kell elérnie:

- Feltáruló: olyan élményeket fed fel a mindennapokból, melyek mellett hajlamosak vagyunk elmenni, róluk elfelejtkezni;
- Kiterjeszhető: adott idegenforgalmi attrakció valós és potenciális interpretálhatóságát értjük alatta, vagyis értelmezése túlmutat a saját határain, környezetén, funkcionalitásán, fizikai tulajdonságain és élettartamán;
- Gondolatébresztő: elmélkedést vált ki;
- Bevonó: az információ megosztását, a kooperációt és az átláthatóságot sugallja, melynek segítségével a kínálat tovább gondolható, fejleszhető;

- Aktív részvételre ösztönző: a szolgáltatás igénybevevőjét aktivitásra buzdítja, a közösségi létet és szellemet ösztönzi;
- Változó: a környezet és a turisztikai kínálat nem statikus, hanem együtt változik és érik az idő előrehaladtával, mely az érzékelő számára még gazdagabb élményt nyújt, hiszen messze túlmutat a jelen körülményein és szükségletein

A közös turisztikai terméknek ezen a bevonódási szintek elérését kell szolgálnia, miközben egységes régióként kezeli a négy várost és környezetüket. Továbbra is problémaként látjuk, hogy a turistákat először a térségbe kell vonzani, vagy átmozgatni a nagyobb desztinációkból. Ez túlmutat ugyan a közös turisztikai terméken, ám nem választható el attól, mivel koncepcióját tekintve illeszkednie kell a „slow” régió imázshoz.

A cél az egyszerű, egyértelmű üzenetek közvetítése, akár a mindennapokból vett példákkal, megoldásokkal. Tisztában vagyunk azzal, hogy a „slow-régió” és mozgalom még gyerekcipőben jár Európában és különösen Magyarországon egyaránt. Itthon el kell még magyarázni, meg kell ismertetni az emberekkel, hogy mit értünk a „slow” életérzés alatt. Ennek az a veszélye ugyanakkor, hogy kicsit szájbarágóssá és nyögvenyelőssé válik a kommunikáció. A térség földrajzi lehatárolása, és határainak fizikai kijelölése ugyanennyire lényegi elem a közös turisztikai termék kialakításának folyamatában.

Földrajzilag a közlekedési fő ütőeret a 8-as főút jelenti, így elsősorban itt kell jelölni azt, hogy egy más világba, más dimenzióba érkezett a látogató.

Milyen eszközökkel lehet ezt a legegyszerűbben az átutazó tudomására hozni?

Ahogy a megyehatárokat, úgy a „magyar slow régió” határait is hasonló táblákkal lehet jelölni, sőt akár egy jelképes, pár száz méterre, vagy egy kilométerre vonatkozó lassító, sebességkorlátozó táblát is ki lehet helyezni, pl. 90 km/h helyett, 80km/h-ra. Az egyes látnivalókat, a négy város ikonikus épületét, sőt kevésbé ikonikus épületeit, mozaikjait, megjelenítő táblákat is el lehet helyezni egymás után az út mentén, úgy, hogy az egyazon képi elem, több egymást követő táblán szerepel, ám míg az elsőt nagyon elmosódottan, addig a soron következőkön egyre élesebben, alattuk pedig csak egy szavas üzenet: LASSÍTS!

Ez csak egy példa abból a széleskörűen alkalmazandó a szokványostól akár eltérő marketingeszköztárból, amellyel erősíteni kell a térség egyediségét, és imázsát. Ugyanígy az egyes városokban is folyamatosan ez emberek tudtára kell adni, hogy ők a „magyar slow régióban” vannak. A közös turisztikai terméknek is itt kell bekapcsolódnia a kommunikációs stratégiába. Ennek a terméknek képesnek kell lennie:

- a figyelem felkeltésére;

- ismeretek élményszerű átadására a „slow” életmódról;
- a „slow” életérzés megtapasztalásához kedvet csinálni;
- egyértelművé tenni, hogy ezeket az élményeket a „magyar slow régióban” élheti át;
- elérni, hogy a potenciális látogató felkeresse a térséget;
- segíteni a négy város keretezte vidék „slow” módon történő felfedezését;
- tartalmas programot legyen képes nyújtani minimum 3 éjszakára, de akár egy teljes hétre;
- kellően innovatív programkínálattal bírjon, mely igazodik a „slow” elvárásokhoz;
- erősítse az újr látogatás valószínűségét

Az új innovatív termékünknek ezek alapján meglehetősen komplex elvárásoknak kell megfelelnie, így felépítésében is több elemből kell felépülnie. Jól körvonalazható, hogy úgy kell kialakítani, amely már küldő régiókban elérhető a potenciális célcsoportoknak. Ez a leghatékonyabban online felületeken keresztül valósítható meg, szükséges:

- honlap;
- SEO;
- Google display eszközök
- vlog, blog, ezek kapcsán influencer építés, vagy influencer bevonás;
- közösségi médiafelületeken megjelenés, közösségépítés

Ezek működtetése professzionális kivitelezést és állandóan friss és minőségi tartalomszolgáltatást kíván meg. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy egy még nem létező régiót akarunk feltenni a turisztikai térképre, a lehető legoptimálisabb erőforrásfelhasználás, a „slow” életmód elveinek is megfelelően. Csak az egyediség, és az egyszerűség segítségével lehetünk képesek magunkra vonzani az emberek figyelmét, legalább annyi időre, hogy egyszerű üzeneteinket elolvassák, vagy meghallgassák.

Az imént felsoroltak csupán körítésül szolgálnak komplex turisztikai termékünkhöz, de mégis elengedhetetlen alapját képezi annak. A termék, tekintve a már megfogalmazott elvárásokat, és a turisztikai, informatikai trendeket, nem megkerülhető módon egy mobil app-ban csúcsosodna ki.

Ez az alkalmazás jelentené a kapcsolatot, a potenciális, vagy a térségbe érkező és ott élményeket kereső turista, és az ezt támogató szolgáltatók, szolgáltatások stb. között.

Az alkalmazás egy virtuális játéktérként vezeti be az embereket a „slow” régióba, melyet igazán kinyitni csak a valódi térben, a térségbe látogatva lehet, de még itt is erősíthető a visszacsatolás és a kötés a két világ között, az „augmented reality” segítségével.

SloWMo App

Az elnevezés több nyelven is szójátékra ad lehetőséget, ami a népszerűsítő kampányokhoz kedvező alapokat teremt. A név a „slow motion”-ból, magyarul a lassított felvételtől eredeztethető. Lassan, élvezettel vegye fel a föld javait szervezeted, a lassított felvételen minden részlet élesen látszik, és az ember hajlamos belefeledkezni egy-egy képkockába. A lassított felvételen előtűnnek olyan részletek is, amik korábban fel sem tűntek, de ugyanígy rejtett üzenetekre is bukkanhatunk, ha lassított felvételen keresztül nézünk egy filmet, egy lassított felvétel megtekintéséhez időt kell hagyni magunknak stb.

A SlowMo a magyar nyelvben az alábbi játékoságot rejti:

- SloW Mo, azaz Lassú Magyarország, grafikai megoldásokkal pedig a ShoW Mo, Mutasd Magyarországot, Magyarország Show stb.

Angolban további lehetőségek:

- Slo W Mo, határon átnyúló, vagy szlovén tükörrégió létrehozásával a Vendvidék bevonásával, akkor egy „Szlovénia, Magyarországgal” üzenetet lehet megfogalmazni;
- az eredeti Slow Motion;
- Slow & More, szó szerinti fordításban Lassú és Több, amiből a „lassan jársz és többet látsz, több élményt élsz át” üzenetet lehet továbbvinni

Németben pedig:

- SloWMo, ahol a W és M betűk kiemelése révén a két betű közé egy-egy szó beillesztésével, lehet erősíteni a hívószavakat pl.: SloWeltrauMo, SloWunderrauMo stb.

Az elnevezés egy apró momentum a közös termék kialakításában, sokkal hangsúlyosabbak az alábbi funkciók:

- Az alkalmazás egy játék, egy stratégiai játék, mely egy képzeltnek tűnő világba vezet, a Fortnite, vagy egyéb fiataloknak szóló játékok mintájára, ahol különleges épületek, városok, szerzetek, szereplők találhatóak. Különböző kalandok, küldetések választhatók, melyeket a „slow” elemek, és elvek mentén kell megvalósítani, természetesen nem nevesítve, hogy valójában a

résztevők éppen a „slow” mozgalommal ismerkednek, és nyernek információk e játékosítás révén. A régió aztán beazonosíthatóvá válik majd a szereplők, vagy éppen a kultikus épületek stb. révén. Ezzel a fiatalokat, és rajtuk keresztül a családokat sikerül megszólítanunk.

- Az alkalmazásban elért pontok kézzel fogható előnyökké (kedvezmények, extra szolgáltatások stb.) válthatók, a „magyar slow régióban”. Innentől kezdve már a fiatal felnőttek is megnyerhetők akár az applikáció számára, bár arról, hogy számukra mennyire érdemes a játék egyéb mutációit kifejleszteni (pl. építsd fel, működtesd (slow)világodat), melyekben a stratégiai kihívások magasabb szintet képviselnek, szemben a fiataloknak szóló verzióval;
- Az idősebb generációknak alkalmazást fejleszteni nem érdemes még, viszont az online térben már ők is sokkal otthonosabban mozognak, különösen a közösségi média felületekre igaz ez. A facebook felhasználói köre folyamatosan öregszik, és nem egy senior közösség tagjai tartják már ezen a platformon keresztül a kapcsolatot, szervezik életüket, közös programjaikat. Esetükben az olyan hagyományos online eszközök is nagyobb hangsúlyt kaphatnak, mint a honlap, és az online google hirdetések is. Másrészt a fiatalok itt is kulcspozíciót tölthetnek be elsősorban az unoka, nagyszülő relációban.
- Az applikációban a játék térképe jól alkalmazható a „magyar slow régió” bejárásához is;
- A játéknak több un. „mode”-ja van, ezek közül a „valós” – „real” játékmódot választva, megjelennek a térképen a játékba be nem vont, ám „slow” élményeket nyújtó pontok. Az alkalmazásnak ezen módozatában már konkrét programlehetőségek, csomagajánlatok (kalandok) közül választhat a játékos, sőt akár egy már általa korábban lejátszott kalandot élhet újra a régióba érkezve, mivel a játék akár továbbíthatja is ezen igényt, igényeket az érintett szolgáltatóknak, „slow” pontok üzemeltetőinek. A felelősség a szolgáltatók részéről ott van, hogy nekik a szabad időpontokat kell folyamatosan frissíteniük, hogy az élményeket össze lehessen hangolnia a programnak automatikusan, vagy fel tudjon ajánlani helyettesítő szolgáltatásokat.
- A játék virtuális világában négy részre oszlik a régió (tűz, víz, levegő és a föld), és ez a négy világ további lehetőségeket rejt magában. A felhasználó választhat, hogy mely elemhez, vagy elemekhez kapcsolódó kalandot indít el, sőt a közösségépítés jegyében lehet csatlakozni egy-egy elem „népéhez”, „házához”.
- A játék más szempontból is előnyös választás, mivel regisztrációhoz kötött, és elektronikus kapcsolattartást feltételez, így gyorsan és hatékonyan kommunikálható bármilyen újdonság, változás, akció stb. a felhasználók, a potenciális látogatók felé.

- Az alkalmazás már önmagában is szembe megy a számítógépes játékok gyorsan villódzó képi világával, pörgő kalandjaival. Itt csak akkor lehet sikerrel véghez vinni egy küldetést, ha kellő időt szán rá a játékos, vagy éppen, ha egy szintidőnél gyorsabban csinálja meg, akkor újra kell kezdenie a pályát, sőt, a játék menete során az idő akár el is tűnhet a kijelzőről. Hasonlóan az út mentén kihelyezhető, elmosódott kontrasztú táblákhoz, itt is megjelenhetnek úgy az egyes állomásokhoz kapcsolódó feladatok, képek, leírások, hogy először csak nagyon pixelesen, majd szép lassan kitisztulva.
- A honlapon a játékot-, a régiót-, a „slow” életérzést stb. bemutató anyagok (szöveges, képi, videós) lennének elhelyezve, de a közösségépítésnek is egyik eszköze lehet, blogok és vlogok linkjeivel, chatszobával stb.

Szintén már a honlapon elérhető, áttekinthető a programkínálat, és az egyes „slowpontok”, melyekből az élménycsomagok épülnek fel. Az külön megfontolás tárgyát képezi, hogy a csomagokat a turista saját kénye-kedve szerint összeállíthatja, vagy pedig fix ajánlatok közül választhat csak.

A régiós, interaktív kaland (élmény) térkép is az applikáció „valós játékmód” térképéhez hasonlóan a honlapon is elérhető, és a „slow” pontokra kattintva kibontásra kerülnek az ott megtapasztalható, átélhető élmények, beszámolók, leírások stb.

A térképhez hasonlóan a honlapról is elérhető a játék PC verzióban, de az AppStore, és GooglePlay áruházak linkjeit is el kell helyezni.

- Nem kerülhető meg a print megjelenés sem, különösen az idősebb generációk sikeres mozgósítása, mozgatása érdekében. A régió online „slow” térképét nyomtatott formában is elérhetővé kell tenni.
- Mind a print, mind az online térkép, játék összekapcsolhatóvá válik egymással, és a valós környezettel a virtuális valóság megoldások és az „augmented reality” eszközök használatával. Egy VR („virtual reality”) szemüveg a térképhez, vagy térképpel együtt megvásárolhatóvá tételével, újabb szintekre emelhetjük a „slow” élményeket. A térkép és a mobiltelefon együttes használatával pedig az AR révén megeleveníthetővé válnak, akár egy-egy kitalált, vagy valós szereplőn keresztül az egyes „slow” pontok, vagy egy egységesített piktogramrendszerrel gyorsan beazonosíthatóvá válnak az élmények típusai, az egyes pontokon eltölteni javasolt idő, és a leginkább illeszkedő további programokra is utalás illeszthető be. A VR szemüveget a játék letöltői is megrendelhetik, mivel segítségével egyedi pályák is elérhetővé válnak számukra, és valódi bepillantást kapnak „valós” módban a régió élményeibe, mintha éppen ott állnának adott „slow” ponton. Az AR dimenzióba a térségben kihelyezett információs táblák, az út

mentén telepített „lassító táblák”, a térséget lehatároló táblák is bevonhatóak. A mobiltelefonon keresztül egyedi animációk hívhatók életre az egyes táblákra irányítva a telefon kameráját.

- A visszatérési hajlandóságot támogató funkció, hogy újabb, és újabb pályák kerülnek kiajánlásra, vagy éppen rendezvényekhez kapcsolódó bónusz kalandok. A másik ilyen lehetőség a közösség építése, és e közösségnek ezen a platformon történő kezelése, a velük való kommunikáció folyamatossá tétele.

Összefoglalás

Az innovatív turisztikai termékjavaslatunk maga a „magyar slow régió”!

E termék rendkívüli komplexitásából igyekeztünk bemutatni a legfőbb elemeket, úgy mint:

- Humánerőforrás:
  - o helyi termelők;
  - o túravezetők;
  - o szállásadók;
  - o művészek;
  - o egyéb turisztikai szolgáltatók
- Tárgyi eszközök:
  - o épített örökség;
  - o természeti-, táji elemek;
  - o kulturális elemek;
  - o rendezvények;
  - o programok
- Közlekedési infrastruktúra, túralehetőségek;
- Marketing eszközök (offline, online);
- Régiós lehatárolás fizikai megvalósításának eszközei;
- Információs eszközök (online, offline);
- A turistákat megszólító, a térségbe áramoltató, és a térségben tartó eszközök (mobil alkalmazás, és „slow” térkép, játék);

Ha a felsorolt eszközrendszer egymáshoz jól kapcsolódva, egymást erősítve kialakításra és folyamatos fejlesztésen keresztül kiépítésre kerül, akkor jó eséllyel helyezhető fel a turisztikai térképre a „magyar slow régió”.